atelier

časopis štu la v Trnave

Onlinová výučba: Hore biznis, dole komfort

vysoké školstvo | Soňa Koreňová | trnavské krypty

01 | 2020 – 2021 | 18. ročník

atteliér

redakcia

šéfredaktor
Juraj Rakučiak

jazykový korektor
Simona Bačinská
Alžbeta Nahálková
Daniela Lesáková
Nicol Maninová
Antónia Kissová

editori
Šimona Tomková
Tereza Šuveríková
Patrícia Prašovská
Alžbeta Jánošíková
Mária Šmilňáková

šéfgrafik
Jakub Luliak

grafika
Svetlana Zacharová
Adam Gulák
Ján Medvec
Paula Halašová
Simona Kajanovičová
Patrik Friedmann
Daniela Bašteková
Bea Špaková
Simona Benková

reklama a sociálne médiá
Tereza Šuveríková
Simona Matúšková

attelier.sk

Nevzdali sme to, no niektorí by mali

Písať editoriál s vedomím, že nebude na papieri, je veľmi zvláštne. Výkladná skriňa novín a jej čestné miesto na prvých stranách, tak sme sa to učili na žurnalistických žánroch. Pravda, až na to, že tieto noviny už nie sú novinami, tak ako Atteliér roky poznáme. Nie je uchopiteľný – teda pokiaľ si ho nevytlačíte sami. Môže za to koronavírus a zatvorené školy. Veď pre koho by sme tlačili, keď vy, naši čitatelia, ste doma? Zvykli sme si na online výučbu či prácu z domu, ale nervózne očakávame, kedy sa to už celé skončí. Mnohí si pomyslia, že školstvo sa tým nejako pretacká, veď to zvládlo aj počas prvej vlny. Pýtam sa, či naozaj zvládlo. Pedagógovia nevedeli, ako na situáciu reagovať, ako si nainštalovať softvér na spoločný hovor či ako vyskúšať svojich študentov. Rodičom mladších žiakov praskali nervy, pretože niektorí prebrali rolu učiteľa a nie vždy to dopadlo podľa predstáv. Všetci sa, našťastie, vynašli a odhliadnuc od kvality si nejako poradili, zatiaľ čo tie najväčšie udalosti študentského života sa neuskutočnili. Zrušené maturitné skúšky, niekde štátnice cez obrazovku či neslávnostné odovzdávanie diplomov medzi dverami na študijnom oddelení. Nezachová sa ani v pamäti tohtoročná stužková.

Školstvo sa opäť odstavilo nie na druhú koľaj, ale rovno do depa, na čo sme si už, bohužiaľ, zvykli. V predvolebných kampaniach je prioritou, no po voľbách sa naň kašle, a to dlhodobo. Titul sem, titul tam, ani neviem, z čoho to mám, ale zamestnal ma štát. Kto som? Odpoveď: Politik v slovenskom parlamente. Práve tam by mali sedieť najväčší odborníci našej krajiny, realita je, žiaľ, iná. Veď pofidérne získavanie titulov sa dnes nosí podobne ako rúška! Ak sa to náhodu prevalí, tak bez dôsledkov. Výborne, motivácia poctivo študovať už nemohla byť vyššia. Našťastie, sú aj takí, ktorým na našom školstve záleží. Príkladom sú ľudia z Teach for Slovakia, ktorí robia záslužnú prácu a pomáhajú žiakom rozvíjať sa nielen vo vedomostiach, ale aj ľudsky. Jedného z nich, mimochodom absolventku UCM, sa mi podarilo vyspovedať a rozhovor s ňou vám priniesť na digitálnych stránkach či na webe Atteliéru.

Odrazu má človek pocit, že možno nie je všetko úplne stratené.

Juraj Rakučiak
ŠEFREDAKTOR | sefredaktor@attelier.sk

Titulná strana:
Foto: Eva Jonisová, grafická úprava: Simona Benková

Časopis atteliér je študentským časopisom, ktorý vychádza každý mesiac na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave. V nutných prípadoch, ktoré sa odvíjajú od harmonogramu akademického roka, časopis vychádza ako dvojčíslo. Adresa redakcie: Fakulta masmediálnej komunikácie UCM, Skladová 691/3, 917 01 Trnava. Adresa univerzity: UCM, Nám. J. Herdu 577/2, 917 01 Trnava. Tlač: Vydavateľstvo Michala Vaška, Košická 44, 080 01 Prešov. Elektronické vydanie ISSN 1339-1410, tlačené vydanie ISSN 1336-9342.

Štátny tajomník MŠVVaŠ Ľudovít Paulis (v strede) navštívil dňa 12.10. 2020 UCM. Poukázal na potrebu spolupráce univerzít a spájania sa do väčších celkov. Na stretnutie prišla aj delegácia zo sesterskej Trnavskej univerzity

Zdroj: ucm.sk Foto: Dominik Mičuda

18 téma
vysoké školstvo

26 absolvent
Soňa Koreňová

36 Trnava
trnavské krypty

06 UCEEMSKOP
Onlinová výučba

08 UCM info

10 pedagóg
Jozef Lenč

12 médiá
Nezávislosť médií v ohrození

15 štúdium

16 študent
Jakub Pružinský

31 názory

34 na muške
Slovenské startupy

Predajné miesta:

JAMA	hlavná budova UCM
Skladová	predajňa kníh UCM
Bučianska	

Recykláciou nášho časopisu prispievate k ochrane životného prostredia.

Kontakty

POŠLITE NÁM E-MAIL:
redakcia@attelier.sk
Tu nám posielajte tipy na reportáž a vaše pripomienky.

SLEDUJTE NÁS:
facebook.com/attelierSK
@attelier_magazine

Ak sa chcete stať súčasťou tímu alebo s nami spolupracovať inak, napíšte nám na vyššie uvedený e-mail, prípadne na e-mail šéfredaktora.

atteliér

Odtteraz aj vo vašich slúchadlách.
Spustili sme **podcasty!**

www.attelier.sk

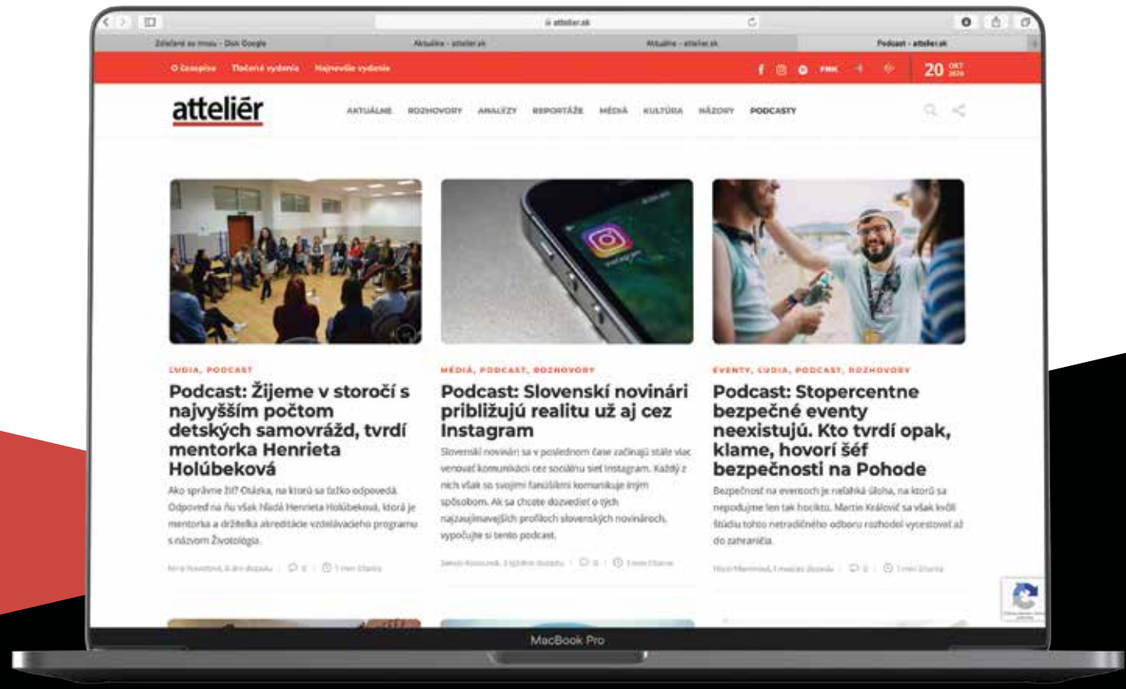

fb.com/AttelierSK @attelier_magazine sefredaktor@attelier.sk

Koronavírus a jeho vplyv na fakultné podujatia. Dočkáme sa eventov, na ktoré sme zvyknutí?

Neustále pretrvávajúca pandémia koronavírusu prinútila študentov FMK zostať doma. Do onlinového prostredia sa okrem prednášok a seminárov presúva väčšina podujatí. Ako budú prebiehať tie najväčšie?

Prodekan Brník privítal na FMK DOD stovky stredoškolákov. Zdroj: Kristián Pribila a Dominik Mičuda

Obmedzenia a zákazy sa prejavili v každej sfére života, dokonca aj v tej študentskej. Osobný kontakt nahradila onlinová komunikácia a priestory fakulty zostali prázdne na neurčitý čas. S aktuálnou situáciou sa museli vysporiadať okrem kabinetov a médií tiež fakultné podujatia. Aké zmeny prinesie nová forma a čo môžeme od eventov očakávať?

Konferencia Marketing Identity bude online

Jednou z najväčších konferencií, ktorú organizuje Fakulta masmediálnej komunikácie, je Marketing Identity. Žiaľ, tento rok ostanú priestory Smolenického zámku, kde sa jesenné podujatie každoročne koná, prázdne a konferencia prebehne onlinovou formou, a to dňa 11. novembra 2020. Livestream prednášok bude možné sledovať cez Facebook FMK alebo tiež cez oficiálny web https://marketingidentity.fmk.sk/.

Tohtoročná konferencia bude niesť aktuálny podtitul Covid 2.0. Diskutovať sa bude o budúcnosti marketingu či médií. Témou budú i digitálne technológie, ale aj ďalšie zaujímavosti. Paradoxne, vlani bola téma offline, dnes by sa bez onlinového pripojenia konferencia neuskutočnila.

„Aktuálne pracujeme na programe. Na konferencii vystúpi mnoho hostí z oblasti marketingu, zástupcovia reklamných a výskumných agentúr i samotní zadávatelia,“ informovala doktorka Vladimíra Jurišová, spoluorganizátorka podujatia. Na rozdiel od predchádzajúcich rokov konferencia nebude prebiehať vo viacerých sekciách, ako sme boli zvyknutí, ale v jednom súvislom programe. Výstupom konferencie bude aj tento rok zborník vedeckých príspevkov a štúdií na aktuálne marketingové témy. K jeho vytvoreniu prispeli účastníci a kolegovia zo Slovenska, ale aj zo zahraničia.

Týždeň vedy a techniky sa spojí s vedeckou konferenciou

Podujatie Týždeň vedy a techniky, ktoré patrí medzi najväčšie študentské podujatia na Slovensku, ponúka každý rok na FMK mnoho pútavých prednášok, workshopov a diskusií. Študenti si ho veľmi obľúbili, keďže naň prichádzajú ľudia z praxe. Pre pandémiu sa tento rok workshopy rušia.

Avšak sekcie, na ktoré sme boli zvyknutí, sa zachovajú. Výnimkou sú marketingové bloky. Tie nahradí konferencia Marketing Identity, účasť na nej potvrdilo množstvo zaujímavých hostí z oblasti marketingu. Organizátori si aj napriek nepriaznivej situácii pripravili pútavé a hlavne aktuálne témy.

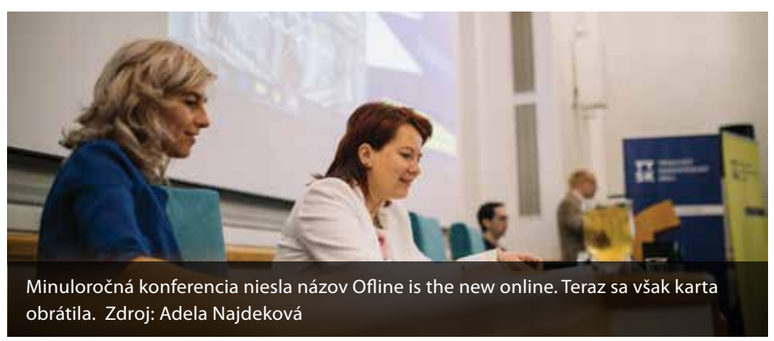

Minuloročná konferencia niesla názov Ofline is the new online. Teraz sa však karta obrátila. Zdroj: Adela Najdeková

Kabinet eventov pripravuje nové fakultné podujatia

Naši študenti sa podieľajú na tvorbe množstva zaujímavých udalostí. Podujatia, na ktoré sme boli zvyknutí počas celého akademického roka, vytvárajú v rámci kabinetu eventov. Doktorand Branislav Oprala potvrdil, že celý kabinet prechádza do onlinového režimu a rovnakou formou budú organizované aj ich naplánované akcie.

Výnimkou nebude ani najväčší jednodňový event, na ktorom sa každoročne zúčastnia stovky stredoškolákov. Deň otvorených dverí slúži najmä na propagáciu fakulty a privítanie nádejných FMK people na akademickej pôde. Novým podujatím bude online FMK kvíz. Hlavnou témou si pripomenieme skutočný offlinový život na fakulte. Tento kvíz by mal prebiehať niekoľko týždňov a jeho víťazom sa stane len jeden človek.

Prichádzajúci vianočný čas si spestríme cez počítačové obrazovky, a to tradičným eventom Vjamnoce. Jednou z ďalších pripravovaných akcií je celodenný onlinový workshop so zaujímavými hosťami, dnes už úspešnými absolventmi našej fakulty. Zameria sa na audiovizuálnu tvorbu.

Študenti z kabinetu eventov plánujú zorganizovať aj prednášky zamerané na prevenciu a ochranu duševného zdravia. Ich cieľom bude ukázať študentom, že je v poriadku hovoriť o psychických problémoch. V réžii kabinetu budú aj ďalšie fakultné podujatia, a to onlinový bazár oblečenia, FMK roadtrip a FMK raňajky.

Tento semester to vyzerá, bohužiaľ, len na onlinovú komunikáciu. Dúfame, že sa čoskoro po všetkých zákazoch a obmedzeniach opäť stretneme a zaplníme chodby našej alma mater.

Autor: Lucia Gajdošová

Opravné štátnice v januári sa blížia. Zverejnili termíny aj podmienky

Ak sa po neúspešných štátnych skúškach na FMK pripravujete na druhú šancu v januári, okrem učenia sa, nezabudnite dodržať stanovené termíny. Alebo plánujete štátnicovať neskôr?

Štátne skúšky prebehli minulý rok za sprísnených hygienických opatrení. Zdroj: Adam Babirát

Počet študentov, ktorí sa na štátne skúšky prihlásia, môže ovplyvniť ich termín. Vedenie školy zatiaľ stanovilo interval prvých opravných štátnic od 18. do 29. januára 2021. Tieto dni nebudú určené len pre reprobantov.

Ide zároveň o riadny termín pre končiacich študentov magisterského stupňa štúdia v externej forme. Prihlášku na túto skúšku by ste mali odovzdať do 18. decembra 2020. Ak by ste to nestihli, musíte ju doručiť na študijné oddelenie najneskôr do 10. januára 2021.

Zadanie záverečnej práce musí byť aktuálne

V prípade, že máte predĺženú štandardnú dĺžku štúdia pre neúspešnú obhajobu záverečnej práce, odovzdať ju musíte do 4. decembra tohto roka. Vložiť by ste ju mali do Centrálneho registra záverečných a kvalifikačných prác aj do AIS-u.

Najskôr ale potrebujete súhlas od svojho školiteľa. Práca musí obsahovať i zadanie, ktoré je aktuálne pre súčasný akademický rok. Vyzdvihnúť si ho môžete po 1. novembri 2020 na sekretariáte katedier v Jame.

O tom, aké dokumenty si pred štátnou skúškou potrebujete pripraviť, bude fakulta informovať prostredníctvom mailov a webu. Zrejmý ešte nie je ani priebeh štátnych skúšok. Ich forma, opatrenia či obmedzenia v súvislosti s pandémiou koronavírusu závisia od aktuálneho vývoja situácie. Fakulta sa bude riadiť odporúčaniami hlavného hygienika a Úradu verejného zdravotníctva. Ambíciou FMK sú ale štátnice v prezenčnej podobe.

Štátnice budú v januári, máji a júni

Januárový termín štátnic je síce prvý, no nie povinný. V akademickom roku 2020/2021 si môžete vybrať aj májový alebo júnový dátum. Nezabúdajte, že nárok máte na dva opravné termíny. Júnové štátne skúšky môžu byť opravným termínom len pre študentov, ktorým sa nepodarí urobiť štátnice v januári.

Niektorí študenti sú pri výbere prvého termínu nerozhodní, iní v tom majú jasno. Z dvadsiatich respondentov sa na januárové štátnice chystá 60 % reprobantov. Pre zvyšnú časť študentov je najvýhodnejšou voľbou májový opravný termín.

Tí, ktorí sa rozhodli pre skúšku na začiatku roka, nechcú svoje povinnosti zbytočne odkladať. *„Úprimne, chcem to už mať za sebou,“* napísala Karin a podobne i ďalší študenti. Uvedomujú si aj finančné pozitíva tohto termínu. Matúš k svojmu rozhodnutiu dodal: *„Chcem mať ďalšiu bezplatnú šancu v máji.“*

Laura na januárovú šancu pozerá z iného uhla: *„Aj napriek tomu, že štatút študenta budem mať len do januára, čo je extrémne nepraktické, idem sa prihlásiť na inú vysokú školu. V prihláške bude určite lepšie, ak tam budem mať napísané, že som už bakalárka.“*

Benefity má aj májový dátum

Spomínaný status študenta a výhody, ktoré z neho plynú, sú jedným z dôvodov voľby májových opravných štátnic. Rozhodla sa pre nich aj Anna: *„Chcem využívať aj naďalej status študenta – hlavne kvôli robote.“* Väčšina oslovených reprobantov sa navyše na skorší opravný termín nestíha pripraviť. *„Dôvodom je, že som sa ešte veľmi nepohol v oprave bakalárskej práce,“* vyjadril sa Matej.

Okrem obhajoby záverečnej práce zlyhali študenti aj pri zodpovedaní štátnicových otázok. *„Popravde, dodnes tomu poriadne nerozumiem,“* zdôverila sa Laura, ktorá vraj bola na okruhy tém z práva pripravená viac než dostatočne, *„očividne sa im ale moja odpoveď nepáčila.“*

Časť študentov sa naučiť nestihla alebo úroveň požadovaných vedomostí podcenila. *„Spoliehala som sa na znalosti z prednášok, ale to nestačilo,“* napísala Monika. Veľkú úlohu zohral aj stres či šťastie. To chýbalo napríklad Máriovi: *„Nenaučil som sa úplne všetky otázky a bohužiaľ som si vytiahol akurát otázku z histórie, ktorú som nevedel.“*

Mnohí sa poučili z vlastných chýb či z chýb spolužiakov. *„Teraz už viem, že nestačí k otázke vedieť pol strany, ale keď sa vyžaduje všetko, treba to vedieť. Určite už nechcem riskovať,“* priznala Karin.

Autor: Nikola Capeková

AETTER SI NALADÍTE OD 17. NOVEMBRA AJ V AUTE

Po deviatich rokoch svojej existencie začína rádio Aetter vysielať na FM vlnách. Na Deň študenstva sa stane aktuálne jediným študentským rádiom, ktoré vysiela na frekvencii aj prostredníctvom internetu. Pôvodne mal Aetter začať vysielať koncom februára, no kvôli pandémii koronavírusu presunul svoj začiatok na jeseň. Signál si môžu poslucháči naladiť v Trnave a okolí na frekvencii 107,2 FM. Zabezpečí ho nové umiestnenie vysielača na Golianovej ulici vo výške 30 metrov.

Keďže zákon vyžaduje, aby žiadateľ o licenciu bol zapísaný v obchodnom registri, čo univerzita nemôže spĺňať, bolo potrebné založiť s. r. o. To zabezpečil Andrej Brník, zakladateľ rádia a súčasný prodekan Fakulty masmediálnej komunikácie, ktorá zastrešuje program a vysielanie Aetteru.

Autor: Juraj Rakučiak

UCEEMSKOP

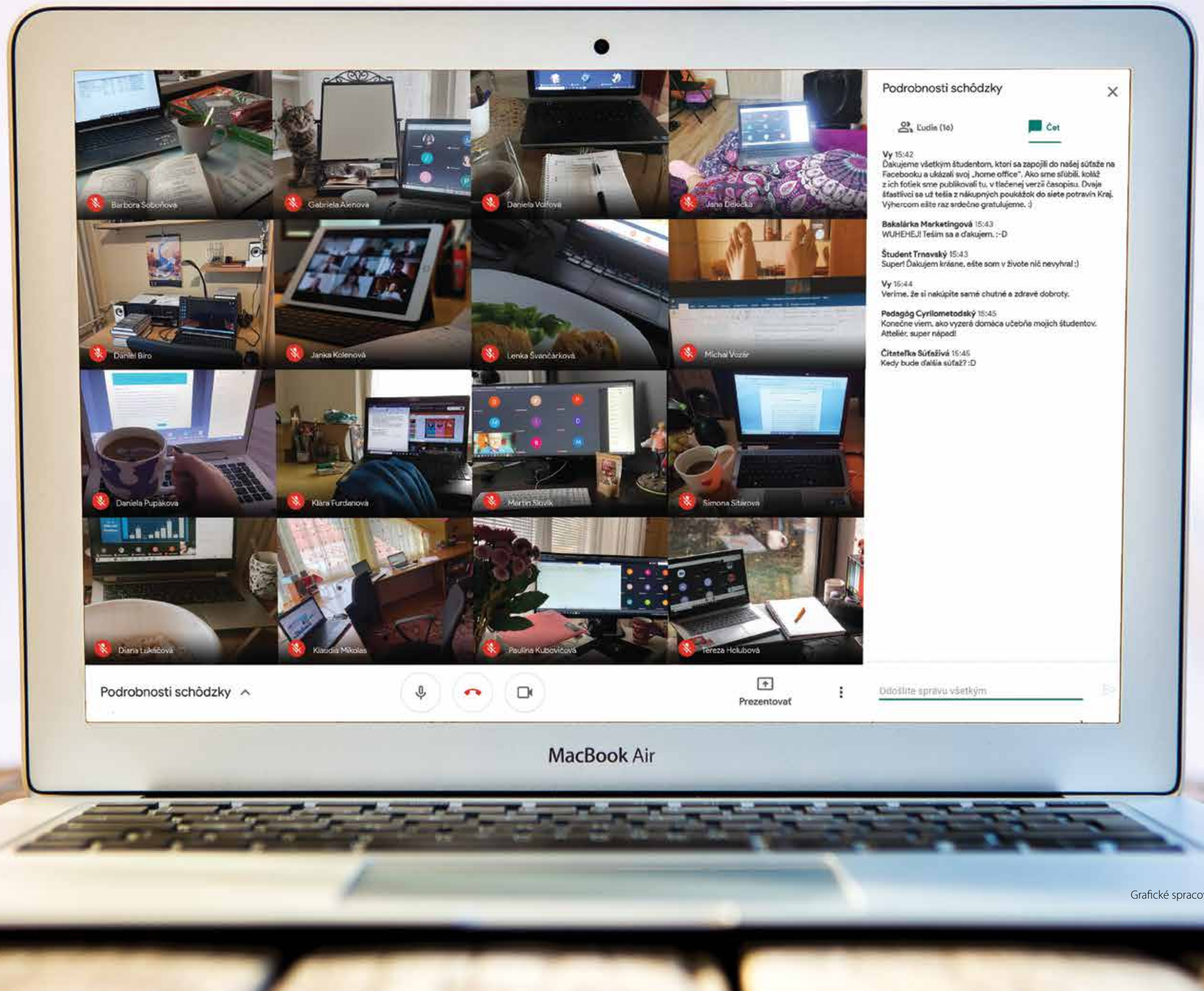

Grafické spracovanie: Simona Kajanovičová
Zdroj: Eva Jonisová

Štát dodnes neakceptuje islam ako náboženstvo, hovorí politológ Jozef Lenč

Patrí do akademického senátu našej univerzity, pôsobí na Filozofickej fakulte a často sa objavuje v rôznych médiách. O svojej knihe, politike i náboženstve sa s nami porozprával politológ JOZEF LENČ.

Minulý rok sa v rámci vašej fakulty otvoril nový študijný program etnológia a blízkovýchodné štúdiá. Na Slovensku je unikátny. Čo je jeho náplňou?
Náplňou študijného programu blízkovýchodné štúdiá je vzdelávanie v oblasti histórie a súčasnosti regiónu Blízkeho východu vo všetkých jeho aspektoch. Okrem teoretických vedomostí o regióne, jeho bohatej histórii, kultúre, etnicite a politike je súčasťou štúdia aj jazyková príprava a následne štátna skúška z arabského jazyka. Absolventi tohto študijného programu tak budú kompetentní odborníci na región, jeho výnimočnosti, špecifiká a tiež jazykovo pripravení na prácu v regióne či pri vytváraní väzieb medzi Slovenskom a regiónom Blízkeho východu.

Prečo je vám táto téma taká blízka? Boli ste jedným z jej iniciátorov?
Áno, táto téma mi je dlhodobo blízka. Venujem sa jej už od čias štúdia na vysokej škole. Avšak v tomto prípade som nebol priamo iniciátorom realizácie projektu, keďže táto myšlienka vznikla na katedre etnológie a mimoeurópskych štúdií. V každom prípade som ju od začiatku podporoval.

Vyvolal program pozitívny ohlas u uchádzačov?
Žiaľ, záujem zatiaľ nie je taký, aký sme očakávali. V súčasnosti asi slovenskí študenti uprednostňujú skôr iné študijné programy. Jednoduchšie alebo zaujímavejšie než sú tie, ktoré majú reálnu budúcnosť a zaujímavé uplatnenie.

Spomínate, aký ste bol študent? Od začiatku ste vedeli, za čím chcete ísť?
Ak začiatok myslíme odmalička či základnej školy, tak rozhodne som nevedel, kam sa dostanem. Čím budem. Skôr som sa domnieval, že nikdy nebudem učiteľom. A de facto od skončenia štúdia som učiteľom. Mojím snom bolo cestovať, chcel som byť námorníkom. Záujem o politiku nakoniec prevážil.

> „Ťažko je očakávať, že by mali ľudia iný obraz o islame a moslimoch, ak sú najčastejšie konfrontovaní s obrazom moslima ako teroristu a moslimky ako utláčanej ženy."

Počas štúdia na strednej priemyselnej škole som zistil, že téma techniky nie je celkom pre mňa. V každom prípade som bol, minimálne podľa známok, dobrý študent, ktorého učenie a spoznávanie nových vecí mimoriadne zaujímalo.

Patríte aj do akademického senátu našej školy. Aké vám prináležia kompetencie?
Senát je kolektívny orgán akademickej samosprávy, a tak je predseda senátu len jedným zo senátorov. Extra právomoci nemám, skôr viac zodpovednosti a práce. Kompetencie predsedu vyplývajú zo zákona a rokovacieho poriadku akademického senátu - týkajú sa hlavne organizácie rokovania senátu a vedenia rokovaní akademického senátu. Inak je predseda v rovnakej pozícii ako ostatní členovia senátu.

Ste politológ – teda viete, ako veľmi politická situácia ovplyvňuje dianie okolo nás. Venujú jej podľa vás dnešní študenti dostatočnú pozornosť?
Nemyslím si. Je to rovnaké naprieč spoločnosťou. Verejnosť sa o politiku nezaujíma a ak, tak len veľmi povrchne, zvyčajne značne ovplyvnená emóciami. Vo všeobecnosti sa na Slovensku podceňuje politika a nerozumne zanedbáva vzdelávanie zamerané na politiku a fungovanie politického systému. Následne potom majú ľudia skreslené názory na to, ako (ne)funguje systém, a preto majú zvyčajne priveľké očakávania, ktoré vedú k veľkým sklamaniam.

Komentovali ste viaceré udalosti cez rôzne médiá – televíziu, rádio, noviny. Spomínate si, ako ste sa do médií dostali prvýkrát?
Ak sa nemýlim, bolo to približne pred desiatimi rokmi. Oslovili ma z TA3 v súvislosti s komentovaním diania na Blízkom východe. Pravdepodobne som hovoril zrozumiteľne a postupne ma oslovovali ďalšie médiá.

Odmietli ste niekedy diskutovať na nejakú tému?
Áno, najmä vtedy, keď to bola téma, ktorá bola priveľmi vzdialená od toho, čomu sa profesionálne venujem. Niekedy tiež v prípade, ak som mal pocit, že som v médiách častejšie než je zdravé.

Knižná prvotina, ktorú napísal Jozef Lenč celkom sám. Pracoval na nej sedem rokov. Zdroj: library.sk

Stretli ste sa aj s negatívnymi ohlasmi na vaše vyjadrenia?
Áno, stretol. Obyčajne buď v podobe anonymných emailov alebo správ cez sociálne siete.

Ako ste to riešili?
Tie, ktoré boli skôr konštruktívnou kritikou, som sa snažil aj aplikovať. Ak to boli len nadávky, tak som ich vymazal.

Pod taktovkou univerzity vám vyšla v roku 2015 kniha Náboženstvo v politike a pozícia náboženských politických strán. Dve vám blízke témy ste teda spojili aj v publikácii. Čo predchádzalo jej napísaniu? Ako dlho ste na nej pracovali?
Išlo v podstate o rozšírenejšiu verziu mojej dizertačnej práce, takže jej predchádzalo približne päť rokov práce a výskumu a následne úprav do podoby, v ktorej kniha nakoniec vyšla. Celkovo som ju teda dával do konečnej podoby približne sedem rokov.

Hneď v úvode spomínate, že sa minimalizuje úloha náboženstva v Európe. Zmenilo sa niečo za tých 5 rokov od vydania knihy?
Navzdory tomu, že sa na prítomnosť náboženstva v politike hľadí úkosom – najmä v súvislosti s tým, že sa vníma cez prizmu pôsobenia cirkví a náboženských elít – tak sa v čoraz väčšej miere dostávajú aspekty náboženstva do politiky, takpovediac, zadnými dverami. Deje sa to vďaka politike rôznych populistov, ktorí zneužívajú náboženské cítenie voličov k osobnému politickému zisku. Nehovoriac o extrémistoch, ktorí zasa používajú vieru ako ospravedlnenie pre šírenie ideológie nenávisti.

Zohráva náboženstvo nejakú úlohu v našej politike na Slovensku?
Zohráva. Predsa len to tak bolo aj v minulosti a je tomu tak aj dnes. Toto pôsobenie v podstate kopíruje situáciu vo svete opísanú v predchádzajúcej odpovedi. Je na škodu, že v našej politike nie je náboženstvo pozitívnym prínosom pre politiku a meritom etiky v politike. Zvyčajne sa iba zneužíva na získavanie podpory voličov a presadzovanie partikulárnych záujmov politikov a záujmových skupín.

V konferenčnom zborníku Muslims are: challenging stereotypes, changing perceptions ste mali uverejnený príspevok Nevítaní cudzinci: moslimovia na Slovensku. Stále si myslíte, že tento „výrok" platí?

Politológ z UCM sa často v médiách vyjadruje k aktuálnej situácii. Zdroj: ff.ucm.sk

Myslíte ten o neviditeľnosti moslimov na Slovensku? Áno, platí. Moslimovia, občania Slovenskej republiky, sú z pohľadu štátu neviditeľní. Z toho dôvodu, že štát dodnes neakceptuje islam ako náboženstvo a moslimov ako komunitu, ktorá by mala mať rovnaké práva ako štátom registrované cirkvi a náboženské spoločnosti.

> „Verejnosť sa o politiku nezaujíma a ak, tak len veľmi povrchne, zvyčajne značne ovplyvnená emóciami."

Moslimovia sú z pohľadu štátu občanmi druhej kategórie. Z toho hľadiska sú neviditeľní. Neplatí to v prípade využívania tzv. moslimskej karty pred voľbami či v opakovaných útokoch voči moslimom – takým, akého sa pred rokmi dopustili pravicoví extrémisti v Bratislave (medzi nimi aj dnešný poslanec Milan Mazurek).

Môže byť negatívny pohľad na islam spôsobený aj nedostatkom informácií, ktoré o tomto náboženstve väčšina z nás má? Alebo obrazom, ktorý o ňom vykresľujú médiá?
Myslím si, že dôvodom negatívneho nazerania na islam a moslimov je kombinácia oboch. Na jednej strane je to strach z nepoznaného a na druhej obavy z negatívne vykresľovaného *„strašiaka"* a hrozby pre Slovensko. Ďalej aj skutočnosť, že štát neakceptuje moslimskú komunitu ako súčasť náboženskej mozaiky Slovenska či historický obraz moslimov, sú dôvody negatívneho prístupu k islamu a moslimov zo strany majority.

Ako vnímate, že väčšina obyvateľov si islamské náboženstvo spája s teroristami?
Ako priamy dôsledok toho, ako je zobrazovaný islam a moslimovia na Slovensku. Ťažko je očakávať, že by mali ľudia iný obraz o islame a moslimoch, ak sú najčastejšie konfrontovaní s obrazom moslima ako teroristu a moslimky ako utláčanej ženy.

Na záver trochu filozofickejšie: Vy ste si svoju cestu našiel. Máte nejakú radu pre mladých ľudí, ktorí sa ešte celkom nerozhodli, ktorým smerom majú ísť?
V tomto smere mi prichodí na myseľ myšlienka Jana Wericha, ktorou som sa snažil riadiť od čias, ako som sa k nej dostal. Vo voľnom preklade znie: *„Ak už človek je, tak má byť tým, čím je a nemá byť tým, čím nie je, ako to v mnohých prípadoch je."* Ak sa pre niečo rozhodneme, nemali by sme spätne pochybovať o rozhodnutí. A najmä mali by sme byť takým človekom, aby sme sa za seba nemuseli hanbiť. A aby sa za nás nehanbili naši rodičia a naše deti.

Autor: Kristína Hírešová foto: ff.ucm.sk

JOZEF LENČ (41)
Vyštudoval politológiu na Fakulte humanistiky Trnavskej univerzity a za svoje PhD. vďačí SAV sídliacej v Bratislave. Patrí medzi našich najznámejších odborníkov na Blízky východ a často sa objavuje v rôznych médiách, kde komentuje aktuálnu politickú situáciu. Už dlhé roky pôsobí na Univerzite sv. Cyrila a Metoda. Tu zastáva funkciu predsedu akademického senátu. Ako jeden z mála verejne známych osobností sa hlási k islamu.

Finančné problémy a snaha o umlčanie kritických hlasov. Nezávislosť médií je v strednej Európe ohrozená

Zdroj: Wiki/Elekes Andor

Rastúca kontrola médií je predmetom diskusií aj v Europarlamente. Kritiku za porušovanie zásad právneho štátu dostávajú najmä Maďarsko a Poľsko.

Médiá sú pod paľbou vlád. Potvrdzujú to slová českej eurokomisárky Věry Jourovej, ktoré povedala pre nemecký magazín Der Spiegel. V rozhovore upozornila na to, že nezávislosť médií je podrobená skúške v takmer všetkých štátoch Európskej únie. Za najalarmujúcejšiu považuje situáciu v Maďarsku a Poľsku.

Provládne médiá vo výhode

O tom, že situácia je vážna svedčí spoločný list 16 novinárskych organizácií obhajujúcich ochranu tlače, slobody prejavu a novinárov zo začiatku septembra. Medzi podpísanými možno nájsť Reportérov bez hraníc či Medzinárodný tlačový inštitút. Tento list adresovali Európskej komisii a vyzvali ju na zásah voči maďarskej vláde, keďže porušila pravidlá EÚ o štátnej pomoci s cieľom podlomiť pluralitu médií.

Autori listu poukazujú najmä na skutočnosť, že Európska komisia nekonala na podnet sťažnosti o štátnej pomoci podaných v rokoch 2016 a 2018. Prvá sťažnosť súvisí s verejnoprávnym vysielaním v Maďarsku, na ktorého adresu uvádzajú, že nespĺňa definíciu verejnoprávneho vysielania, ale je zaujaté v prospech vládnej strany Fidesz.

Sťažnosť z roku 2018 poukazuje na neférové zaobchádzanie pri distribúcii štátnej reklamy. Za príklad dávajú portál Index, ktorý bol najpopulárnejšou spravodajskou stránkou v onlinovom priestore, ale nedostal v štátnej reklame prakticky nič, hoci bol lídrom na trhu. Na druhej strane, jeho hlavný konkurent a provládny portál Origo zo situácie ťažil.

Médiá so spravodlivým a nestranným spravodajstvom takýmto spôsobom prichádzajú o tradičný zdroj výnosov z reklamy, keďže štát je najväčším inzerentom a sám si vyberá, kde svoje peniaze vloží. Strach z možných represií preto odrádza podnikateľov umiestňovať reklamy do týchto médií. Podobne nekalé trhové podmienky však panujú aj v tlači, rozhlase a televízii, pričom cieľom je finančné oslabenie nezávislých médií a umlčanie negatívnych hlasov smerujúcich na adresu vlády.

V liste upozorňujú konkrétne na koniec roka 2018, kedy sa ešte viac narušila pluralita médií v Maďarsku. Bola vytvorená Stredoeurópska tlačová a mediálna nadácia (KESMA), ktorá zjednotila provládne médiá a bola vyňatá z bežného preskúmania hospodárskej súťaže. Vzhľadom na to, že nadácia v súčasnosti kontroluje okolo 470 mediálnych spoločností, jej vznik zjednodušil centralizovaný systém kontroly obsahu.

Spraviť rozhovor s politikom? Náročná úloha

U našich južných susedov sa novinári s obmedzeniami stretávajú už dlhodobo. Negatívny trend možno výraznejšie pozorovať od roku 2011, kedy vstúpil do platnosti zákon o médiách a umožnil vznik kontrolného orgánu médií. Jeho členov pritom vymenováva vždy vládna strana.

Zákon umožnil udeliť pokutu médiám do výšky 700-tisíc eur, ak orgán označí spravodajstvo za nevyvážené, pohoršujúce verejnú morálku, prípadne urážajúce konkrétnu skupinu. Odstránil tiež právnu ochranu proti zverejneniu zdrojov novinárov. Aj keď organizácia Human Rights Watch vtedy k zákonu uviedla, že podkopáva slobodu médií a je nezlučiteľný s maďarskými záväzkami v oblasti ľudských práv, situácia v Maďarsku sa nezlepšila.

> „Maďari sa musia naučiť, že za správy sa neplatí len v novinových stánkoch, ale aj na internete."

Minulý rok tamojšia vláda sprísnila prostredníctvom nových nariadení pravidlá novinárskej práce v priestoroch parlamentu. Nariadenia médiám zakazujú nahrávanie zvuku alebo videa na viacerých miestach, a to vrátane chodieb obklopujúcich plénum. Z blízkosti rokovacej sály bola premiestnená tiež tlačová miestnosť o poschodie nižšie.

Hoci tlačové konferencie v priestoroch parlamentu boli pravidelné udalosti, minuloročné nariadenia určujú novinárom dva páskou vyhradené priestory, z ktorých môžu fotografovať a pripravovať videoobsah. Získať mediálne vyjadrenie od politikov sa stalo náročnou misiou aj z dôvodu, že respondenti majú právo odmietnuť akúkoľvek žiadosť od médií a novinári musia ich rozhodnutie rešpektovať.

Aké je to robiť žurnalistiku v Maďarsku, ozrejmil v komentári pre Euronews novinár Peter Erdelyi. Na viacerých príkladoch približuje, ako zákon o médiách postupne zmenil veci verejné na súkromné záležitosti ľudí s mocou. Poslanec vládneho Fideszu nechal miestnu políciu vyšetrovať novinárov po tom, ako sa začali zaujímať o jeho skrytý majetok. Iným novinárom skontrolovali policajti preukazy totožnosti a zabavili dron, keď chceli priniesť reportáž z rodného mesta premiéra Viktora Orbána.

Reportéri sa do problémov môžu dostať aj keď píšu o určitých vplyvných ľuďoch. *„Najvyšší maďarský súd nedávno rozhodol, že Istvan Tiborcz – premiérov zať, miliardár a príjemca obrovských prostriedkov z fondov EÚ – nie je verejnou osobnosťou a na základe tohto rozhodnutia nás už jeho právnici požiadali, aby sme článok o ňom odstránili,"* dopĺňa Erdelyi, redaktor spravodajského portálu 444.hu.

Hromadná výpoveď nezávislých novinárov

Ešte donedávna bol portál Index jedným z posledných médií, ktoré robili v Maďarsku nezávislú žurnalistiku a nebáli sa byť kritickí voči vláde premiéra Viktora Orbána. V júli sa však zhruba 80 novinárov rozhodlo podať hromadnú výpoveď. Reagovali na prepustenie ich šéfredaktora Szabolcsa Dulla, ktoré označili za neprijateľné.

Maďarský premiér a predseda Fideszu Viktor Orbán je často kritizovaný za obmedzovanie slobody médií. Zdroj: flickr.com/Annika Haas

Vydavateľ a vláda odmietli, že by išlo o politicky motivované rozhodnutie. Predstavenstvo Indexu uviedlo, že k odvolaniu šéfredaktora došlo kvôli nezvládnutiu vnútorných problémov a ekonomickému poklesu. Redakcia s takýmto odôvodnením nesúhlasila a v otvorenom liste napísala, že bola porušená druhá podmienka nezávislého fungovania Indexu – absencia vonkajšieho vplyvu na uverejňovaný obsah a zloženie zamestnancov.

Na podporu novinárov následne vyšli do ulíc hlavného mesta Maďarska tisícky demonštrantov. Solidaritu prejavili ľudia aj novému spravodajskému portálu Telex, ktorý založili bývalí novinári Indexu a je financovaný čitateľmi. Novozaložený Telex nabral na popularite ihneď po spustení, keď za prvých 24 hodín mal návštevnosť presahujúcu 300-tisíc čitateľov a v súčasnosti jeho obsah sleduje viac než 350-tisíc užívateľov Facebooku.

Predseda PiS Jarosław Kaczyński je niekdajší premiér Poľska. Jeho dvojča – brat Lech – zastával funkciu prezidenta. Zdroj: flickr.com/Jakub Markiewicz

Český Soros podporil nezávislú žurnalistiku

Pozornosť však novozaložený portál vyvolal aj v očiach vlády kvôli zahraničnému sponzorskému daru. Podnikateľ, investor a filantrop Zdeněk Bakala, ktorý je podľa Forbesu 11. najbohatším Čechom, podporil Telex sumou vo výške 200-tisíc eur. Urobil tak bez nároku na podiel v spoločnosti, a to okamžite vyvolalo pozornosť u provládneho denníka Magyar Nemzet. Bakalu označil za českého Sorosa a uviedol viacero podobností, ktoré majú spoločné. Český podnikateľ napríklad vlastní nadáciu, ktorá podporuje študentov na prestížnych univerzitách.

Telex akýkoľvek zahraničný vplyv odmieta a prostredníctvom crowdfundingovej

kampane sa snaží vyzbierať peniaze na chod redakcie. Narozdiel od Slovenska, v Maďarsku nie je zvykom platiť za onlinové médiá. Šéfredaktorka Telexu Veronika Munk to chce zmeniť. *„Maďari sa musia naučiť, že za správy sa neplatí len v novinových stánkoch, ale aj na internete,“* uviedla pre Voice of America.

Medzičasom zverejnili prvé väčšie odhalenie. Priniesli správu o tom, že Ministerstvo zahraničných vecí zbiera informácie o novinároch a ich zahraničných cestách. Tieto údaje im poskytujú maďarské veľvyslanectvá. Ministerstvo zistenia odôvodnilo tým, že sa snaží zabrániť zásahu zahraničných síl do vnútorných záležitostí štátu, keďže podľa ich skúseností je za podobnými útokmi zvyčajne Sorosová skupina.

Pokles v rebríčku slobody tlače

Názor na to, akým smerom sa bude uberať Index v najbližších rokoch, poskytol pre POLITICO Zoltán Varga, majiteľ portálu 24.hu. Varga je presvedčený o definitívnom konci nezávislosti Indexu a s príchodom ďalších volieb očakáva, že už bude riadený vládou. Zároveň sa obáva o budúcnosť vlastného média, keďže tie provládne začali diskreditačnú kampaň proti jeho osobe. V článkoch je označovaný za neplatiteľa daní či zlého človeka.

Podobné aktivity sa však nedejú len v onlinových médiách, ale možno ich spozorovať aj v ďalších typoch. V septembri sa v svetových médiách objavila správa, že nezávislá rozhlasová stanica Klubrádió má prísť o licenciu z dôvodu opakovaného porušovania pravidiel. O licenciu už stanica raz prišla, vtedy však išlo o národnú licenciu. Odvtedy funguje ako rozhlas pokrývajúci iba oblasť hlavného mesta so zásahom okolo 200-tisíc poslucháčov. V prípade, že rádiu licenciu odoberú, stratí frekvenciu a fungovať bude len online.

Ešte v roku 2016 zanikol najväčší opozičný denník Népszabadság, ktorý pritom fungoval od roku 1956. Spomedzi nezávislých médií tak už zostáva len niekoľko spravodajských portálov a najsledovanejšia televízia RTL Klub.

Úpadok úrovne slobody, ktorú majú novinári k dispozícii, najlepšie odzrkadľuje hodnotenie v rebríčku slobody tlače. V každoročne vydávanom World Press Freedom Indexe sa Maďarsko umiestnilo na 89. mieste. V porovnaní s rokom 2013, ide o pokles viac než 30 priečok. Z celej EÚ je na tom horšie už len Bulharsko na 111. mieste. Česká republika skončila na 40. mieste a Slovensko o sedem priečok pred ňou.

Problematické Poľsko

Napriek tomu, že sa Poľsko v rebríčku umiestnilo výrazne vyššie než Maďarsko – na 62. mieste, situácia je vážna aj tam. Zatiaľ, čo stav na Slovensku a Česku je označený ako uspokojivý, pri Poľsku svieti oranžová farba, čo symbolizuje problematickú slobodu médií. Rebríček zostavený pred piatimi rokmi ich pritom radil na rekordnú 18. priečku. Postupný zostup však registrujeme od konca roka 2015, kedy sa k moci dostala súčasná vládna strana Právo a Spravodlivosť (PiS).

Dôvody dlhodobého poklesu popisuje vo svojej správe organizácia Reportéri bez hraníc. Poukazujú predovšetkým na článok 212 v Trestnom zákone, podľa ktorého môžu byť novinári odsúdení až na jeden rok väzenia za ohováranie. Aj keď sa súdy obvykle uspokoja s pokutou, tento článok podporuje autocenzúru u nezávislých médií. Za hlavný terč uvádzajú varšavský denník Gazeta Wyborcza, ktorý čelí viac ako 50 súdnym sporom.

Články, ktoré ukazujú vládu, vládne agentúry alebo štátne spoločnosti v negatívnom svetle, sú predmetom prevažnej väčšiny súdnych sporov. Za zverejnenie tajných záznamov z rokovania medzi ním a rakúskym podnikateľom žaloval noviny aj predseda PiS Jarosław Kaczyński. Žalujúca strana zvyčajne požaduje nápravu, ospravedlnenie a finančné odškodnenie.

454 miliónov eur pre štátne médiá

Dôležitú rolu v poľskom mediálnom prostredí zohráva verejnoprávna televízia, ktorá má najvyššiu sledovanosť. Podľa správy Reportérov bez hraníc však namiesto nestranného a vyváženého informovania verejnosti slúži ako nástroj propagandy súčasnej vlády. Pochybnosti zosilnil sporný mediálny zákon, podľa ktorého sa štátnym médiám v tomto roku prerozdelí okolo 454 miliónov eur.

Aj napriek tomu je poľská mediálna scéna rozmanitejšia než maďarská. Kritické spravodajstvo má zastúpenie predovšetkým v onlinovom priestore. Rozmanitosť sa však končí pri reklamnej politike vplyvných štátnych spoločností, ktoré uprednostňujú publikácie blízke PiS.

V kritických novinách ako sú Gazeta Wyborcza štát neumiestňuje žiadne reklamy. Vládne inštitúcie boli vyzvané, aby zrušili ich predplatné. Ich tituly zmizli alebo sú ponúkané len v malom množstve na čerpacích staniciach Orlen, či v budovách štátnej pošty. Informuje o tom politická nadácia Heinrich Böll Stiftung.

Navyše minister spravodlivosti Zbigniew Ziobro vyhlásil, že je čas regulovať médiá a prinútiť ich, aby sa správali slušne. V kombinácii s obmedzeniami pre činnosť zahraničných médií v krajine, ktoré chce vláda zaviesť (predstavitelia PiS ich obviňujú zo zásahov do vnútorných záležitostí krajiny), už o vyvážené mediálne prostredie ísť nemusí.

Autor: Ivan Janiga
Zdroje: Der Spiegel, IPI, HRW, Euronews, Index, Magyar Nemzet, VOA, Telex, POLITICO, RSF, Heinrich Böll Stiftung

7 zdrojov, ktoré vám pomôžu napísať záverečnú prácu bez pohnutia sa od počítača

Budúcich bakalárov a magistrov tento rok čaká písanie záverečnej práce - či už bakalárskej, alebo diplomovej. FMK knižnica je plná relevantnej literatúry, no pre mnohých z nás je vzdialená desiatky až stovky kilometrov. Zavítajte preto do digitálneho sveta priamo z domu a nájdite ešte väčšie množstvo zdrojov.

1. UCM knižnica – dawinci

Pred samotným písaním záverečnej práce je dôležitá rešerš dostupnej literatúry. Naša alma mater nám ponúka online katalóg knižnice celej univerzity. Plusom je jednoznačne jej zameranie na oblasť médií a marketingu. Nie každý si tu príde na svoje, avšak dobre poslúži ako odrazový mostík a prvý krok k zorientovaniu sa v problematike. Navyše poskytne prehľad o dostupnosti slovenských odborných titulov, čo vám môže napomôcť v ďalšom kroku – či hľadať kľúčové slová v slovenskom, alebo inom jazyku.

Končiacich študentov čaká onlinová rešerš, ktorá potrápi nielen oči a chrbát. Zdroj: medium

2. Katalóg Univerzitnej knižnice v Bratislave

Univerzitná knižnica v Bratislave je najstaršia a najväčšia vedecká knižnica na Slovensku. Takisto môže byť nápomocná pri rešerši so svojím úctyhodným fondom slovenskej a zahraničnej literatúry, ktorý obsahuje vyše 2,5 milióna knižných jednotiek. V ponuke má databázu časopisov aj elektronických prameňov.

3. Library Genesis

Library Genesis (skratka Libgen) je webstránka, ktorá ponúka popis a link na stiahnutie akademickej literatúry, vedeckých článkov, beletrie, komiksov, časopisov a noriem. Patrí medzi tzv. „shadow libraries.“ Tie sa snažia sprístupniť akademickú literatúru širokej verejnosti. Každá kniha obsahuje základný popis (názov, autora, vydavateľstvo a pod.), anotáciu a obsah.

4. ResearchGate

ResearchGate je európska webstránka, ktorá spája vedeckú komunitu. V tomto prípade je nutná registrácia prostredníctvom univerzitného emailu (v prípade FMK novovytvorené maily s doménou @fmk.sk), ale je zadarmo. Okrem publikácií a vedeckých článkov sa na stránke nachádza sekcia Otázky, ktorá ponúka priestor na diskusiu. Môžu vám pomôcť zodpovedať a vysvetliť niektoré aspekty problematiky. Jedinou nevýhodou webovej stránky ResearchGate je, že pri niektorých publikáciách je potrebné požiadať o sprístupnenie celého textu.

5. Academia.edu

Academia.edu, podobne ako ResearchGate, je webstránka združujúca a spájajúca vedeckú komunitu, ibaže americká. Registrácia nie je potrebná, dá sa jednoducho prihlásiť cez váš gmail. Tak si môžete ukladať odborné články do svojej knižnice alebo tiež vidieť históriu toho, čo ste prečítali.

6. Z-Library

Ak ste ešte stále nenašli dostatok zdrojov do záverečnej práce, je tu ďalšia webstránka Z-library, ktorá sa sama nazýva najväčšou knižnicou e-kníh na svete. Na svojom konte má totižto viac ako 5,5 milióna e-publikácií. Knihy môžete vyhľadávať podľa názvu, autora, ISBN či vydavateľa. Súčasťou je aj úložisko obsahujúce vyše 77 miliónov vedeckých článkov, pričom registrácia ani prihlasovanie nie sú potrebné.

7. Sci-hub

Sci-hub taktiež patrí medzi tzv. „shadow libraries“ a jeho snahou je zbúrať akékoľvek bariéry na ceste k vede. Pre používateľa je dizajnovaný veľmi jednoducho. Ak ste mali problém na predchádzajúcich webstránkach otvoriť publikáciu či vedecký článok v plnej verzii, ako napríklad na ResearchGate, tu stačí vložiť link. Následne kliknete na OPEN a môžete sa pustiť do čítania.

Vyššie spomenuté webstránky sú, pochopiteľne, užitočné pre zdigitalizovanú literatúru konkrétne tú zahraničnú. Niektoré požadujú registráciu, ale všetky sú zadarmo. Spája ich totižto spoločný cieľ - sprístupniť akademickú literatúru širokej verejnosti. Čaká nás teda mnoho hodín strávených pred obrazovkou počítača. Odporúčame vám nainštalovať si Blue light filter/software, ktorý bude šetrnejší k vašim očiam.

Autor: Daniela Miťková

Jakub Pružinský o SuperStar: Žil som život ako Hannah Montana, len som nemal blond parochňu

Perex: Je najúspešnejším účastníkom spomedzi mužov v ukončenej sérii SuperStar 2018. Celkovo skončil štvrtý. Ako na súťaž spomína druhák na FMK JAKUB PRUŽINSKÝ? Atteliéru prezradil, že by sa chcel venovať móde.

Jakub pochádza z Považskej Bystrice, kde absolvoval gymnázium. Po strednej škole ho cesty zaviedli na Fakultu masmediálnej komunikácie. Jeho charakteristickou črtou sú ryšavé vlasy a originálny štýl obliekania.

„Bavilo by ma obliekať ľudí do reklám, klipov či filmov. Uvidím, kam ma vietor zaveje."

Hoci sám nevie, kam to v živote chce dotiahnuť, o tom, čo už má úspešne za sebou, nám veľmi rád porozprával.

Kam siahajú tvoje hudobné začiatky?
Moje hudobné začiatky siahajú až do sprchy. Spieval som si všade, kam som chodil, a pri všetkom, čo som robil.

Okrem spevu hráš aj na nejakom hudobnom nástroji?
Snažím sa hrať na gitare, ale nevidím to veľmi ružovo.

Kedy ti napadlo prihlásiť sa do úspešnej súťaže SuperStar?
V prvom rade som nebol celkom triezvy a prišlo mi to ako fajn nápad. Chcel som zažiť niečo nové a hlavne vypadnúť zo stereotypného života študenta. To, akým spôsobom sa vyvíjalo moje pôsobenie v súťaži, som naozaj nečakal. Vždy som sa dobre pobavil, keď niekto v podobnej súťaži povedal: „Ja som to nečakal!" Teraz to už chápem a viac sa z toho nesmejem.

Sympatie ľudí si si získal nielen vďaka spevu, ale aj svojím vystupovaním a originálnym imidžom. V súťaži vám vyberali outfity stylisti. Vždy ste sa dohodli na výbere oblečenia alebo si bol občas za rebelanta?
Nebolo to vždy presne podľa mojich predstáv. Režisér musel mať vždy posledné slovo, ale musím uznať, že s väčšinou outfitov som bol spokojný.

Ryšavý spevák skončil v Česko Slovenskej Superstar na štvrtom mieste.
Zdroj: Archív Jakuba Pružinského

Existuje niečo, čo by si si na seba nikdy nedal?
Baleríny!!!

Prečo baleríny?
Pretože baleríny. Nemám k tomu viac čo dodať.

Na kastingu si spomenul, že nakupuješ v secondhandoch. Stále to platí?
Áno. Jednoducho ma baví prehrabávať sa tam a hľadať jedinečné kúsky, ktoré neuvidím na svojom spolužiakovi či kamarátovi.

„Súdia človeka na základe 15-sekundovej reklamy na Markíze. Z toho mi je mizerne."

Taktiež je to aj jeden zo spôsobov, ako môžeme chrániť životné prostredie. Všetci dobre vieme, na akom princípe funguje fast fashion.

Chcel by si sa móde venovať aj na profesionálnej úrovni?
Vieš, že asi aj áno? Bavilo by ma obliekať ľudí do reklám, klipov či filmov. Uvidím, kam ma vietor zaveje.

Spomeň si na spievanie pred porotcami a neskoršie živé prenosy. Ako si zvládal stres a vystupovanie pred publikom?
Keďže som pred SuperStar nevystupoval so spevom pred nikým, teda ak do toho nerátam chaty a oslavy, tak to bolo pre mňa nesmierne náročné a stresujúce. Nevedel som, na čom som – či spievať viem, alebo nie. Bolo to pre mňa o to horšie. Avšak prekonával som sa z kola na kolo a postupne som si to začal užívať. No a potom som vypadol. (smiech)

Skús nám priblížiť, ako vyzerali tvoje dni počas účinkovania v SuperStar. Bolo to až také šialenstvo, ako sa hovorí?
Bolo, a to veľmi veľké. Počas týždňa som trasu Považská Bystrica – Praha otočil dvakrát. Do toho sme sa museli učiť texty, nakrúcať videodokrútky, „museli" sme chodiť na párty, na autogramiády a podobne.

„Beriem veci také, aké sú a rozhodujem sa za pochodu. Teraz si plánujem upiecť pizzu."

Keď to teraz hovorím, tak si uvedomujem, že som žil život ako Hannah Montana, len som nemal blond parochňu. (smiech)

Čo pre teba znamenalo mať vlastných fanúšikov?
Bol to neopísateľný pocit. Zo začiatku mi to prišlo veľmi zvláštne a nereálne. Včera som spieval v sprche a dnes ma ľudia milujú alebo nenávidia. Veľmi ma to desilo, ale časom som to začal brať ako normálnu vec. Aby si mal v dnešnej dobe fanúšikov, stačí ísť na Farmu. Tým ale nechcem dehonestovať tento projekt. Tiež sem-tam pozerám Farmu a nehanbím sa za to.

Aký je tvoj spätný pohľad na účasť v SuperStar?
Spoznal som množstvo úžasných ľudí. Naskytlo sa mi veľmi veľa príležitostí. Zažil som veci, ktoré človek nezažije každý deň.

Boli tam aj negatíva?
Stratil som „priateľov". Alebo som skôr zistil, ktorí sú tí praví, takže to je asi pozitívum. Neviem. Za negatívum rozhodne považujem, že som sa po súťaži veľmi uzavrel. Bolo to zvláštne obdobie a nerád o tom hovorím. Chvalabohu, už je to za mnou!

Išiel by si do súťaže znova, keď už vieš, čo všetko obnáša?
To je náročná otázka. Kvôli určitým veciam áno a kvôli určitým zasa nie.

Zažil si nejaký negatívny okamih v tejto šou, ktorý si budeš ešte dlho pamätať?
Fyzicky náročnou situáciou bolo moje predposledné vystúpenie, pretože sa mi veľmi ťažko dýchalo. Bol tam nepríjemný vzduch a ešte do toho všetky tie reflektory. Museli ma ratovať zdravotníci.

Ukazujú ľudia na verejnosti stále na teba prstom?
Prstom neukazujú, skôr šuškajú. Alebo sa snažia šuškať. Lenže ja mám veľké uši. Je nepríjemné, keď o mne ľudia píšu klamstvá a vyjadrujú sa na moju osobu vulgárne, a pritom sa so mnou nikdy predtým nestretli alebo neporozprávali.

Súdia človeka na základe 15-sekundovej reklamy na Markíze. Z toho mi je mizerne. Považujem sa za veľmi chápavého, ale takýmto ľudom naozaj nerozumiem. Našťastie, mám okolo seba aj takých, ktorí ma podržali vo chvíľach, keď som začal veriť hejtom a strácať sám seba.

Do súťaže si sa prihlásil ešte predtým, ako si začal študovať na FMK. Keby to bolo naopak, zvážil by si prihlášku do SuperStar, keď už máš poznatky o tom, ako fungujú médiá?
Asi by som o tom uvažoval pri víne. Dúfam, že si to niekto nevyloží zle. Vlastne je mi to jedno. Víno mám rád! (smiech)

Aký je teda v súčasnosti tvoj pohľad na mediálny projekt typu SuperStar?
Je to šou. Človek pri nej vypne, môže sa inšpirovať. Umelci sa majú možnosť predviesť a je to výborný odrazový mostík, ako naštartovať kariéru. Samozrejme, ak to správne využijú a nepodľahnú päťminútovej sláve.

Počas štúdia si stihol vyskúšať FMK TV aj rádio Aetter. Plánuješ sa niektorému z fakultných médií venovať aj naďalej?
Áno, vyskúšal som si obe médiá. Bohužiaľ, je pravda, že som im minulý rok nevenoval veľa času, pretože som bol zaneprázdnený. Verím, že to tento rok napravím.

V súčasnosti máš na konte vlastnú pieseň s názvom Lost a spoluprácu s producentom Markom Dannom. Aké sú tvoje plány do budúcna?
Chcem sa venovať hudbe. Či mi to vyjde? Ťažko povedať. Bojím sa veci plánovať, nemám rád sklamania. Preto beriem veci také, aké sú a rozhodujem sa za pochodu. Teraz si plánujem upiecť pizzu.

Máš nejaký odkaz pre čitateľov Atteliéru?
Aby boli autentickí a aby boli sami sebou, nech sa deje čokoľvek, aj keď to je v dnešnej dobe možno náročné. Svet ti bude patriť, ak si zachováš samého seba! Buďme ľudskí, šírme lásku, kde je to možné a potrebné. Eliminujme nenávisť a bude sa nám na tomto svete, ktorý sa už otriasa v základoch, lepšie dýchať. A jedzte pizzu!

Autor: Klaudia Mikolášová
Foto: Kristián Pribila

Jakub sa počas vysokoškolského štúdia zúčastnil na konkurze do fakultnej televízie.
Zdroj: Archív Jakuba Pružinského

Vivat academia, Vivant professores, Vivat membrum quod libet.

Vysokoškolský titul má odrážať vedomosti a odbornosť absolventa, nie silu peňazí a nepoctivosť.

Zdroj: www.freepik.com

Vysoké školy na Slovensku zaostávajú za okolitými štátmi. Je tu však priestor na zlepšenie

Či už ide o kauzy záverečných prác politikov, diskusie o rušení vysokých škôl alebo odobratie akreditácií, náš minister školstva argumentuje na všetko rovnakým spôsobom. Tvrdí, že nemá kompetencie zasahovať do chodu vysokých škôl.

Na Slovensku je v súčasnosti 39 vysokých škôl a ďalších šesť zahraničných. V porovnaní s okolitými krajinami V4 je to najmenej. Rebríčkov, ktoré sa každoročne zostavujú a hodnotia kvalitu univerzít, je za posledné roky mnoho. Slovenské univerzity v nich často zaostávajú aj za tými českými. Čo s tým môže urobiť naša vláda?

Najsledovanejší šanghajský rebríček Academic Ranking of World Universities (ARWU) umiestnil do tisícky najlepších univerzít za rok 2020 iba jednu slovenskú, a to Univerzitu Komenského, ktorá sa umiestnila v siedmej stovke.

České univerzity sa, na rozdiel od tých našich, objavili v rebríčku až šesťkrát. Toto hodnotenie sleduje okrem vedeckej a výskumnej činnosti aj ďalších šesť ukazovateľov, a to napríklad absolventov s Nobelovou cenou či Fieldsovou medailou alebo počet článkov uverejnených v časopisoch Nature a Science.

Jednotkou a stálicou tohto rebríčka je, klasicky, Harvardská univerzita. Česko má jednu v top 300, Poľsko dve a Maďarsko v top 400 jednu univerzitu.

Známym je aj rebríček QR World University Ranking. V ňom závisí až 50 % hodnotenia od indikátorov, ktoré školy získali na základe dotazníkov medzi akademikmi a zamestnávateľmi. Z umiestnenia slovenských škôl ide o veľmi podobný výsledok. Keďže rebríček zverejňuje iba prvých 400 miest, Univerzite Komenského v Bratislave prisúdili rozpätie pozícií od 601 až 700.

Rebríček *„veľkej trojky“* uzatvára Times Higher Education World Unviersity Rankings. Spomedzi týchto troch používa najviac indikátorov, ktorými sa snaží pokryť všetky tri oblasti – výskum, výučbu aj reputáciu. Zverejňuje rovnako len prvých 400 vysokých škôl, medzi ktoré sa však tie slovenské nedostali.

Vysoké školy na Slovensku sa delia na štátne, súkromné, zahraničné a verejné. Všetky majú výhradné právo udeľovať akademické a vedecko-pedagogické tituly. Ich fungovanie a delenie upravuje Zákon č. 131/2002. Podľa výročnej správy Ministerstva školstva Slovenskej Republiky za rok 2018, bolo možné získať vysokoškolské vzdelanie v niektorom z jeho troch stupňov až v 371 študijných odboroch.

Trikolóra vysokého školstva

Na slovensku máme tri typy vysokých škôl – verejné, súkromné a štátne. Verejné vysoké školy na Slovensku zriaďuje a ruší zákon, ktorý tiež ustanovuje ich názov a sídlo. Môžu sa deliť na fakulty, ktoré uskutočňujú študijný program. O ich organizácii a činnosti však už rozhodujú orgány akademickej samosprávy, to znamená, že ide o akademický senát, rektora, vedeckú radu a disciplinárnu komisiu. Financované sú zo štátneho rozpočtu, prípadne z podnikateľskej činnosti. Verejná vysoká škola musí každoročne vypracovať výročnú správu o činnosti a hospodárení, ktorú odovzdáva ministerstvu školstva. Rovnako musí predkladať aj návrh rozpočtu. Medzi verejné vysoké školy patrí väčšina vysokoškolských inštitúcií na Slovensku, medzi nimi aj naša Univerzita sv. Cyrila a Metoda.

V novelizácií, ktorá sa bude zaoberať odoberaním titulov, sa ministerstvo školstva plánuje inšpirovať českým vysokoškolským zákonom. Zdroj: ucm.sk

Súkromné vysoké školy sú právnické osoby, ktorým vláda Slovenskej republiky udelila súhlas na vykonávanie činnosti. Ako súkromné inštitúcie nemajú nárok na financie zo štátneho rozpočtu. Výnimkou sú dotácie, ktoré musí odsúhlasiť vláda. Zväčša ide o sociálnu podporu študentov – sociálne a motivačné štipendiá.

„Keďže uchádzači na policajnú, zdravotnícku a vojenskú školu podliehajú prísnejšiemu výberovému konaniu, podiel prijatých študentov bez prijímačiek sa pohybuje len na úrovni 0,7 %“

Súkromné školy sú často terčom kritiky verejnosti, v ktorej prevláda názor, že za školné nechajú vyštudovať každého. Keď sa však pozrieme na uplatnenie absolventov či hodnotenie škôl v rôznych rebríčkoch, tie súkromné majú pred verejnými školami často náskok. Medzi súkromné školy patrí napríklad Paneurópska vysoká škola v Bratislave, Vysoká škola Danubius v Sládkovičove či Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove.

K štátnym vysokým školám patrí Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika sídliaca v Liptovskom Mikuláši., Akadémia Policajného zboru a Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave. Vojenská a policajná sa zaraďujú medzi rozpočtové organizácie. Na vojenskej vysokej škole sa snažia o vzdelávanie odborníkov najmä pre Ozbrojené sily Slovenskej republiky.Minister obrany schvaľuje vnútorné predpisy a predkladá prezidentovi návrh na vymenovanie rektora a profesorov. Veľké kompetencie má aj príslušné ministerstvo obrany, napríklad v prideľovaní financií zo štátneho rozpočtu.

Policajná vysoká škola zase pripravuje odborníkov pre Policajný zbor. Dôležitú úlohu tu hrá minister vnútra, ktorý môže predkladať návrhy na vymenovanie či odvolanie rektora, ale i vymenovanie profesorov. Zdravotnícke vysoké školy na Slovensku sú štátne príspevkové organizácie. Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave je jedinou školou na našom území, ktorá nesie takýto prívlastok. Ministerstvo zdravotníctva na čele s ministrom majú rovnaké kompetencie ako ostatné dve štátne školy.

Čoraz častejšie bez prijímačiek

Mnoho vysokých škôl postupne upúšťa od prijímacích skúšok, teda kritéria na prijatie sú nízke a prijíma väčšinu študentov do potrebnej kapacity. Pochopiteľne, s tým súvisí systém financovania vysokých škôl, v ktorom hrá veľkú úlohu počet študentov. Podľa štatistiky z roku 2019 súkromné školy prijali viac než 97 % študentov bez prijímačiek. Na verejných školách tento podiel predstavoval 57,9 %. Keďže uchádzači na policajnú, zdravotnícku a vojenskú školu podliehajú prísnejšiemu výberovému konaniu, podiel prijatých študentov bez prijímačiek sa pohybuje len na úrovni 0,7 %.

Bitka o študentov už naozaj nie je len metaforou. Mnoho fakúlt viackrát predlžuje termíny podania prihlášok a láka študentov rôznymi formami.

Academic Ranking of World Universities 2020

Top 1000 | Methodology | Statistics

World Rank	Institution*	By location: All	National/Regional Rank	Total Score	Score on: Alumni
1	Harvard University		1	100.0	100.0
2	Stanford University		2	74.2	43.8
3	University of Cambridge		1	70.6	79.5
4	Massachusetts Institute of Technology (MIT)		3	69.6	71.4
5	University of California, Berkeley		4	65.8	64.9
6	Princeton University		5	61.1	59.0
7	Columbia University		6	58.6	59.5
8	California Institute of Technology		7	57.7	50.7
9	University of Oxford		2	57.2	48.9
10	University of Chicago		8	54.6	58.7
11	Yale University		9	53.5	47.0
12	Cornell University		10	50.4	42.4
13	University of California, Los Angeles		11	50.3	27.7

Najlepšie univerzity podľa Šanghajského rebríčka ARWU za rok 2020. Zdroj: shanghairranking.com

Podľa údajov zo štatistického úradu, ktoré analyzoval projekt To dá rozum, sa za posledných desať rokov populácia 19-ročných výrazne znížila, a to až o 30 %. Ide o mladých maturantov a študentov v končiacich ročníkoch. Počet voľných miest na školách sa však prepadol iba o 16 %. Študenti bez maturitnej skúšky sa na vysokú školu hlásiť nemôžu, a tak je možností pre uchádzačov ešte viac.

„V roku 2019 prijali súkromné školy viac než 97 % študentov bez prijímacích skúšok.“

Podiel úspešných prihlášok na vysoké školy bez prijímacej skúšky – porovnanie foriem štúdia na jednotlivých typoch vysokých škôl v SR

	denné štúdium	externé štúdium
verejné VŠ	57.9%	67.0%
súkromné VŠ	97.3%	99.8%
štátne VŠ	0.7%	25.7%
VŠ spolu	58.9%	75.2%

Zdroj: To dá rozum, na základe CVTI (2019)

To znamená, že každý má príležitosť dostať sa na nejakú vysokú školu na Slovensku. Realitou teda je, že väčšina vysokých škôl si svojich študentov nevyberá, pretože jednoducho chcú za každú cenu naplniť kapacitu. Môže byť toto jedným z dôvodov, prečo mať titul už nie je len výsadou náročne a poctivo študujúcich jedincov.

Komisiu vystriedala agentúra

Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo bola zriadená k 1. novembru 2018.

Ide o verejnoprávnu inštitúciu, ktorá posudzuje vysoké školy na Slovensku ohľadom uskutočňovania vysokoškolského vzdelávania. Predtým túto činnosť zabezpečovala Akreditačná komisia ako poradný orgán vlády Slovenskej Republiky.

Poslaním agentúry je prispievať k zlepšeniu kvality vysokoškolského vzdelania, aby sa tak vyrovnalo Európskym štandardom. Atribúty, ktorými komisia hodnotí úroveň výskumnej, vývojovej či umeleckej činnosti, sú spísané v podrobných kritériách. Ide o komponenty, ktoré sa každá vysoká škola snaží zdokonaľovať, a tak posúvať jej celkovú úroveň vyššie.

Toto hodnotenie vychádza z troch atribútov. V rámci atribútu prostredia si všíma kvalitu zamestnancov, objem grantov, výsledky doktorandského štúdia, ale aj výskumnú infraštruktúru, ktorú predstavujú prístroje či knižnice.

„V prípade habilitačného konania a konania na vymenúvanie profesorov fakulta nateraz stratila právo vymenovať nových docentov a nových profesorov.“

Ďalšou kategóriou hodnotenia je atribút ocenenia. V ňom hrá dôležitú rolu celkový počet citácií, konkrétne ocenenia a prednášky. Posledný atribút výstupov má rozpracovanú širokú škálu kritérií a kategórií, ktoré musia dané výstupy študijného programu spĺňať.

FMK a odobratie akreditácie

Naša FMK sa tiež stala predmetom rozhodovania akreditačnej komisie v septembri 2020. Mnoho študentov však ostalo zaskočených, dokonca sa našli aj takí, ktorí sa začali obávať o vlastný titul. Strach a stresy však nie sú na mieste. O čo vlastne v tomto rozhodovaní išlo a o aké akreditácie naša fakulta nateraz prišla?

Na fakultnej webovej stránke sa v oficiálnom stanovisku píše: *„V prípade habilitačného konania a konania na vymenúvanie profesorov fakulta nateraz stratila právo vymenovať nových docentov a nových profesorov. V praxi to znamená, že o tieto tituly sa nebude možné uchádzať sa na našej fakulte do najbližšej akreditácie. V prípade doktorandského štúdia (PhD.) v študijnom programe masmediálna komunikácia v dennej forme bude fakulta posielať správu o odstránení nedostatkov v lehote do 12 mesiacov.“*

Študijný program však má fakulta právo realizovať, i keď s časovým obmedzením pri dennej forme štúdia. Toto prehodnotenie akreditácie študijných programov však súvisí so zmenou garantov študií. *„Agentúra posudzovala aj študijný program masmediálna komunikácia v Mgr. stupni, ten získal práva uskutočňovať Mgr. štúdium bez časového obmedzenia,“* upokojuje fakulta študentov stanoviskom k akreditácii. Vedenie FMK UCM v stanovisku ďalej informuje, že už pracuje na odstránení nedostatkov.

V januári by mal prísť nový vysokoškolský zákon

Ministerstvo školstva už po kauzách diplomových a bakalárskych prác rozvírilo debatu o prípadnom rušení, reformovaní a podpore kvality vysokých škôl. Minister školstva Branislav Gröhling už dlhodobo avizuje, že budúci rok chce predložiť nový zákon o vysokých školách. Vo svojich plánoch však skôr ako rušenie vysokých škôl avizoval spájanie niektorých subjektov.

Zatiaľ sa hovorí o novom spôsobe financovania a systéme výkonnostných zmlúv.

Tento rok v júni stratila štátny súhlas Akadémia médií, odborná vysoká škola mediálnej a marketingovej komunikácie v Bratislave z dôvodu porušení povinností, ktoré jej vyplývajú zo zákona o vysokých školách. Nejde však len o jedno rozhodnutie, ale okrem ministerstva školstva je potrebný súhlas od Rady vysokých škôl, Študentskej rady vysokých škôl a Slovenskej rektorskej konferencie, ktoré zavŕši súhlas vlády. Informovalo o tom Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky na svojej webovej stránke.

V novelizácii, ktorá sa bude zaoberať odoberaním titulov, sa ministerstvo školstva plánuje inšpirovať českým vysokoškolským zákonom. Rozhodovanie o tituloch bude v kompetencii vysokej školy podľa princípu *„kto udeľuje, ten odníma“.*

„Gröhling už dlhodobo avizuje, že budúci rok chce predložiť nový zákon o vysokých školách.“

Študentovi tak môže byť odobratý titul, ak záverečnú prácu alebo jej časť dokázateľne nevypracoval sám, alebo bude odsúdený za trestný čin, ktorý mu k jeho získaniu pomohol. Táto novela bude predmetom rozhodovania Národnej rady SR v januári 2021.

Projekt To dá rozum predstavil v apríli 2020 publikáciu s názvom Odporúčanie pre skvalitnenie školstva na Slovensku. Odborníci na základe dát a analýz v nej definovali najväčšie problémy vo vzdelávaní a tiež nové vízie ucelenej zmeny školstva, vrátane vysokých škôl. Mnohé z nich spadajú do sféry, do ktorej môže zasahovať ministerstvo školstva a je len na konkrétnom rezorte, do akej miery bude.

Autor: Kristína Harmaňošová

Slovenská akreditačná agentúra poskytuje vysokým školám zrkadlo kvality

V roku 2018 prešiel zákon o vysokých školách novelou. Vznikla tak nová inštitúcia, ktorá sa zaoberá akreditáciou na vysokých školách. Čo je úlohou agentúry a aké sú štandardy akreditácií, ktoré prišli do platnosti len tento rok?

Slovenská akreditačná agentúra pre vysoké školstvo (SAAVŠ) vznikla ako nová verejnoprávna inštitúcia len v roku 2018. Dovtedy samostatná inštitúcia na externé zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania neexistovala. Jej predchodcom bola Akreditačná komisia, ktorá fungovala ako poradný orgán vlády SR. Jej úlohou bolo sledovanie, posudzovanie a nezávisle hodnotenie kvality vzdelávacej, výskumnej, vývojovej, umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti vysokých škôl. Každé dva roky predkladala správu o svojej činnosti na rokovanie vlády SR. Avšak činnosť komisie bola ukončená 31. decembra 2019 po tom, čo do činnosti vstúpila SAAVŠ.

Zriadenie SAAVŠ a jej úlohy

SAAVŠ bola zriadená zákonom č. 269/2018 Z. z. o zabezpečovaní kvality vysokoškolského vzdelávania ako právnická osoba so sídlom v Bratislave. Podľa tohto zákona je úlohou agentúry, okrem iného, vydávať štandardy a metodiku na ich vyhodnocovanie, ktoré zverejňuje aj na webovej stránke. Na základe dohľadu nad plnením štandardov agentúra rozhoduje o ich súlade s vnútorným systémom, o udelení akreditácie študijného programu, habilitačného alebo inauguračného konania. Po udelení akreditácie vykonáva zápis schválených študijných odborov a študijných programov do registra. V neposlednom rade pomáha Ministerstvu školstva s návrhmi týkajúcich sa vysokého školstva a poskytuje podnety na úpravu štandardov.

Zloženie SAAVŠ

Orgánmi agentúry sú predseda výkonnej rady, podpredseda výkonnej rady, výkonná rada, odvolacia komisia, kontrolór a vedúci kancelárie. Predsedom výkonnej rady je prof. Ing. Robert Redhammer, CSc. a podpredsedom je prof. RNDr. René Matlovič, PhD. Deviatich členov rady, vrátane predsedu a podpredsedu, vymenúva minister školstva – dvoch členov na návrh Rady vysokých škôl, dvoch členov na návrh Slovenskej rektorskej konferencie, dvoch členov na návrh Študentskej rady vysokých škôl a dvoch členov na návrh zástupcov zamestnávateľov; deviatym členom je predseda, ktorého vymenúva minister na základe výsledkov výberového konania na funkciu predsedu.

Funkčné obdobie výkonnej rady je 6 rokov. Odvolacia komisia má päť členov a jej funkčné obdobie je 4 roky. Kontrolórom agentúry je Ing. Ivan Hargaš a jeho funkčné obdobie je takisto 4 roky. Vedúci kancelárie je vymenúvaný predsedom výkonnej rady a momentálne túto pozíciu zastáva Mgr. Zuzana Romančíková.

Štandardy pre vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania

Jednou z úloh SAAVŠ je vydávanie štandardov pre vnútorný systém zabezpečovania kvality vysokoškolského vzdelávania, ktoré sú zverejnené aj na stránke agentúry.

SLOVENSKÁ AKREDITAČNÁ AGENTÚRA PRE VYSOKÉ ŠKOLSTVO

Novovzniknutá inštitúcia na externé zabezpečovanie kvality vysokoškolského vzdelávania nahradila Akreditačnú komisiu. Zdroj: facebook.com/SAAVS.sk

Vnútorný systém zabezpečenia kvality vysokoškolského vzdelávania je konzistentne previazaný súbor politík (zámerne zostavených súborov princípov), štruktúr (kolektívnych orgánov, útvarov inštitúcie, zmluvných partnerov a pod.) a procesov, prostredníctvom ktorého vysoká škola zabezpečuje a rozvíja kvalitu napĺňania svojho poslania v oblasti vysokoškolského vzdelávania, tvorivých činností a ďalších súvisiacich činností.

Základným princípom je prijatie primárnej zodpovednosti vysokej školy za kvalitu poskytovaného vzdelávania na všetkých súčastiach vysokej školy, na všetkých úrovniach

„Poslaním agentúry je prostredníctvom jej úloh prispievať k zlepšovaniu kvality vysokoškolského vzdelávania v SR v súlade s Európskymi štandardmi."

a vo všetkých aspektoch. Vysoká škola má jasne vymedzené poslanie a jasne určené strategické ciele z hľadiska ňou uskutočňovaných vzdelávacích činností, tvorivých činností a ďalších súvisiacich aktivít.

Vnútorný systém vysokých škôl

Vnútorný systém obsahuje vymedzenie právomoci, pôsobnosti a zodpovednosti jednotlivých štruktúr, vedúcich zamestnancov, ďalších zamestnancov a iných zainteresovaných strán za zabezpečenie kvality. Jeho súčasťou sú aj samotní študenti. Systém zabezpečuje ochranu proti diskriminácii ako aj ochranu práv študentov a zamestnancov. Vysoká škola zapája študentov do zabezpečenia kvality tým, že ich podnety rieši transparentne a nezaťažuje ich neodôvodnenou byrokraciou. Zabezpečuje tak kontinuálne zlepšovanie kvality, dodržiavanie predpisov vysokej školy, akademickej etiky a vedeckej celistvosti.

Vnútorný systém sa zameriava na každý aspekt vysokoškolského vzdelávania. Politiky, štruktúry a procesy sú uplatňované v oblastiach, ktoré sú bližšie špecifikované Slovenskou akreditačnou agentúrou v Štandardoch pre študijný program. Súčasťou vnútorného systému sú nasledujúce oblasti:

- vytváranie, úprava a schvaľovanie študijných programov;
- učenie sa, vyučovanie a hodnotenie orientované na študenta;
- prijímacie konanie, priebeh štúdia, uznávanie vzdelania a udeľovanie akademických titulov;
- učitelia;
- zdroje na zabezpečenie štúdia a podporu študentov;
- zhromažďovanie a spracovanie informácií;
- zverejňovanie informácií;
- priebežné monitorovanie, periodické hodnotenie a periodické schvaľovanie študijných programov;
- pravidelné externé zabezpečovanie kvality.

Štandardy pre študijný program

Štandardy pre študijný program predstavujú súbor požiadaviek, ktoré vysoká škola musí splniť, aby jej bola udelená akreditácia študijného programu a agentúra môže rozhodnúť o oprávnení vysokej školy vytvárať, uskutočňovať a upravovať študijné programy v danom študijnom odbore a stupni. Zaoberajú sa 9 oblasťami. Štandardy SAAVŠ vstúpili do platnosti 2. júla 2020.

Prvou oblasťou je návrh nového študijného programu, návrh úpravy študijného programu a schvaľovanie študijného programu. Špecifikuje najmä úroveň kvalifikácie, profil absolventa, obsah profilových študijných predmetov a štandardnú dĺžku štúdia. Zaručuje v zmysle demokratického systému nezávislé, nezaujaté, objektívne, odborne fundované a spravodlivé schválenie študijného programu.

EUROPEAN Higher Education Area

bologna process

Európske štandardy vznikajú v rámci medzinárodnej spolupráce 48 krajín v programe European Higher Education Area. Zdroj: eurashe.eu

SLOVNÍK POJMOV ZÁKONA Č. 269/2018 Z.Z.

štátny súhlas – udelenie súhlasu pôsobiť ako súkromná vysoká škola

štandardy pre vnútorný systém – súbor požiadaviek na vnútorný systém a na spôsob jeho implementácie

štandardy pre študijný program, habilitačné konanie a inauguračné konanie – súbor požiadaviek, ktorých plnením je podmienené udelenie akreditácie študijného programu, akreditácie habilitačného konania a inauguračného konania

metodika na vyhodnocovanie štandardov – súbor postupov, kritérií a ukazovateľov, prostredníctvom ktorých pracovné skupiny výkonnej rady agentúry a zamestnanci agentúry vyhodnocujú plnenie štandardov a opatrení na zabezpečenie súladu vnútorného systému alebo jeho implementácie so štandardmi pre vnútorný systém

akreditácia študijného programu – oprávnenie uskutočňovať študijný program a udeľovať jeho absolventom zodpovedajúci akademický titul

akreditácia habilitačného konania a inauguračného konania – oprávnenie uskutočňovať habilitačné konanie a inauguračné konanie v odbore habilitačného konania a inauguračného konania

úprava študijného programu – doplnenie alebo vypustenie povinných predmetov alebo povinne voliteľných predmetov, zmena podmienok na riadne skončenie štúdia alebo úprava informačného listu povinného predmetu alebo povinne voliteľného predmetu okrem aktualizácie vyučujúceho, odporúčanej literatúry alebo hodnotenia predmetu

Druhou oblasťou je učenie sa, vyučovanie a hodnotenie orientované na študenta. Štandardy zdôrazňujú rešpektovanie rozmanitosti študentov a ich potrieb, ako aj vzájomný rešpekt a úctu vo vzťahu učiteľ – žiak. Metódy a kritéria učenia, vyučovanie a hodnotenia majú byť vopred stanovené a voľne dostupné pre študentov.

Treťou oblasťou je prijímacie konanie, priebeh štúdia, uznávanie vzdelania a udeľovanie akademických titulov. Štandardy opäť

„Orgánmi agentúry sú predseda výkonnej rady, podpredseda výkonnej rady, výkonná rada, odvolacia komisia, kontrolór a vedúci kancelárie."

zdôrazňujú ľahko prístupné požiadavky na uchádzačov a spravodlivé prijímacie konanie. Priebeh štúdia má prebiehať v súlade s prevenciou plagiátorstva. Ukončenie študijného programu potvrdzuje vysoká škola udelením akademického titulu a vydaním vysokoškolského diplomu s dodatkom.

Štvrtou oblasťou sú učitelia študijného programu. Učitelia musia spĺňať kritéria odbornej kvalifikácie, a to najmä pri profilových predmetoch – byť vo funkcii profesora alebo docenta. Jeden učiteľ nesie hlavnú zodpovednosť za uskutočňovanie, rozvoj a zabezpečenie kvality študijného programu. Školitelia záverečných prác musia vykonávať aktívnu tvorivú činnosť.

Ďalšie oblasti aj o podpore študentov

Piatou oblasťou je tvorivá činnosť vysokej školy. Tvorivá činnosť sa preukazuje prostredníctvom výstupov učiteľov zabezpečujúcich profilové predmety. Za každého učiteľa sa vyberie 5 výstupov, z toho 2 nesmú byť staršie ako 6 rokov. Spolu škola musí predložiť 25 výstupov, ktoré sú zaznamenané v bibliometrických a citačných databázach. Úroveň tvorivej činnosti je priamo úmerná stupňu študijného programu:

- prvý stupeň – národne uznávaná úroveň
- druhý stupeň – medzinárodne uznávaná úroveň
- tretí stupeň – významná medzinárodná úroveň

Šiestou oblasťou sú zdroje na zabezpečenie študijného programu a podporu študentov. Zdrojmi sa rozumejú priestory (učebne, posluchárne, knižnica), materiály (prístup k študijnej literatúre), technológie a informačné technológie, ako aj prístup k nim.

Zhromažďovanie a spracovanie informácií a zverejňovanie informácií o študijnom programe sú siedmou a ôsmou oblasťou. Tieto dve oblasti spolu úzko súvisia. Vysoká škola zbiera a analyzuje informácie, ktoré sú následne zverejnené a voľne dostupné pre študentov či uchádzačov o štúdium.

Poslednou, deviatou oblasťou je priebežné monitorovanie, periodické hodnotenie a periodické schvaľovanie študijného programu. Vzťahuje sa na hodnotenie vysokou školou, ako aj študentmi. Tí majú možnosť sa aspoň raz ročne prostredníctvom anonymného dotazníka vyjadriť o kvalite výučby a o učiteľoch študijného programu.

Ministerka školstva Martina Lubyová vymenovala členov výkonnej rady SAAVŠ vo februári 2019. Predsedom sa stal Robert Redhammer. Zdro: minedu.sk

Do vedeckej činnosti vysokých škôl spadá aj organizovanie konferencií, akou je napr. Quo Vadis. Zdroj_:facebook.com/FMK.UCM

PROFESIE ČLENOV VÝKONNEJ RADY SAAVŠ

prof. Ing. Robert Redhammer, CSc. – bývalý rektor Slovenskej technickej univerzity

prof. RNDr. René Matlovič, PhD. – bývalý rektor Prešovskej univerzity a bývalý dekan Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity

prof. dr. MA Július Horváth, PhD. – profesor v odbore medzinárodné vzťahy a ekonomika

prof. RNDr. František Kačík, PhD. – profesor na Technickej univerzite vo Zvolene

Ing. Viliam Kupec, PhD. – štatutárny audítor

Mgr. art. Bálint Lovász – bývalý predseda Študentskej rady vysokých škôl

prof. PaedDr. Vladimír Patráš, CSc. – univerzitný profesor v odbore všeobecná jazykoveda

prof. MUDr. Iveta Šimková, CSc. – garantka echokardiografie na Slovenskej zdravotníckej univerzite

prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc. – člen Rady pre spoločenské vedy na Trnavskej univerzite

Štandardy pre habilitačné konanie a inauguračné konanie

Štandardy pre habilitačné konanie a konanie na vymenúvanie profesorov predstavujú súbor požiadaviek, ktoré vysoká škola musí splniť, aby jej bola udelená akredi-

„Základným princípom je prijatie primárnej zodpovednosti vysokej školy za kvalitu poskytovaného vzdelávania."

tácia habilitačného konania a inauguračného konania. Zaoberajú sa 7 oblasťami. Štandardy vydané SAAVŠ vstúpili do platnosti 2. júla 2020.

Prvou oblasťou je vymedzenie odboru habilitačného konania a inauguračného konania. Vymedzenie vychádza z názvu a obsahu odboru. Druhou oblasťou je úroveň vzdelávania v odbore habilitačného konania a inauguračného konania. Na ich vykonávanie je potrebné uskutočňovať študijný program tretieho stupňa. Treťou oblasťou je personálne zabezpečenie odboru habilitačného konania a inauguračného konania. Na zabezpečenie kvality odboru dohliada skupina 5 vedecky pôsobiacich osôb. V skupine musia pôsobiť aspoň dvaja vo funkcii profesor a dvaja vo funkcii docent.

Štvrtou oblasťou je úroveň tvorivej činnosti v odbore habilitačného konania a inauguračného konania a úroveň kultúry kvality vysokej školy. Vysoká škola musí uskutočňovať dlhodobú a sústavnú tvorivú činnosť na medzinárodnej úrovni. Tvorivá činnosť sa preukazuje prostredníctvom výstupov učiteľov zabezpečujúcich kvalitu odboru. Za každého učiteľa sa vyberie 5 výstupov, z toho 2 nesmú byť staršie ako 6 rokov. Spolu škola musí predložiť 25 výstupov, ktoré sú zaznamenané v bibliometrických a citačných databázach.

Docentom či profesorom až po splnení kritérií

Piatou oblasťou je úroveň kritérií vysokej školy na vyhodnotenie splnenia podmienok na získanie titulu docent. Kritériami sú vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa, vedecké a pedagogické pôsobenie. Prax vo vedeckom pôsobení sa nadobúda účasťou na výskumnej činnosti a vydávaním vedeckých prác. Prax v pedagogickom pôsobení sa nadobúda vedením prednášok, seminárov, hodnotení študentov a pod. V závere musí byť uchádzač uznaný za vedeckú osobnosť preukázaním ohlasov na publikované vedecké práce.

Šiestou oblasťou je úroveň kritérií vysokej školy na vyhodnotenie splnenia podmienok na získanie titulu profesor. Kritériami sú získanie titulu *„docent"*, vedecké a pedagogické pôsobenie. Prax takisto nadobúda vedením prednášok. Avšak v oblasti vedeckého pôsobenia musí preukázať, že ovplyvnil vývin odboru. Štandardy definujú ukazovatele, a tými sú vedenie výskumných tímov, organizovanie vedeckých podujatí, vyškolenie aspoň jedného úspešne ukončeného doktoranda a vedenie aspoň ďalšieho doktoranda po dizertačnej skúške.

Poslednou, siedmou oblasťou sú pravidlá a postupy habilitačného konania a inauguračného konania. Štandardmi pre konanie sú transparentnosť, nestrannosť, objektívnosť a odborná fundovanosť. Preukázané plagiátorstvo uchádzača je dôvodom na neudelenie titulu docent alebo titulu profesor.

Autor: Daniela Miťková
Zdroje: saavs.sk, slov-lex.sk, minedu.sk

Toto leto sa ešte konalo habilitačné konanie na FMK, v septembri bolo pozastavené do najbližšej akreditácie. Zdroj: facebook.com/FMK.UCM

Len také PSČ ich hneď predurčuje k odsúdeniu, hovorí o Rómoch absolventka programu Teach for Slovakia

Na našej alma mater vyštudovala politológiu, ale svoju kariéru začala ako učiteľka na základnej škole s rómskymi deťmi. SOŇA KOREŇOVÁ sa po dvojročnom líderskom programe naďalej venuje práci s rómskym etnikom či už v zamestnaní, alebo v občianskom združení, ktoré spoluzakladala. Pre Atteliér porozprávala, ako sa jej vďaka Teach for Slovakia zmenil život .

Navštevovala si FSV v Trnave a počas vysokoškolského štúdia si založila ESN Trnava (pozn. red. Erasmus Student Network), čo by sa dalo definovať ako komunita tunajších študentov pre príchodzích zahraničných. Ako ti to napadlo?
Priznám sa, nebola to moja vlastná idea, bol to nápad mojej spolužiačky Martiny Gabajovej, ktorá bola na Erasmus pobyte vo Fínsku.

„V rámci psychohygieny je dobré mať šancu uniknúť z toho prostredia, ktoré ma tak pohlcovalo."

Vrátila sa veľmi nadšená, mala dobré skúsenosti aj s tamojšími študentmi, ktorí jej pomáhali a organizovali spoločné akcie. Prišla s touto myšlienkou a ešte uvažujem, či som stihla absolvovať Erasmus pobyt predtým, ako sme sa začali venovať tomuto projektu, alebo až potom. Mám pocit, že môj pobyt v španielskej Seville bol až potom. Ona to doniesla ako ideu a keďže sme boli obidve akčné a boli sme kamošky, rozbehli sme to úplne od základov.

Predtým chodili zahraniční študenti, len nefungovala táto komunita.
Správne. My sme ich mali na fakulte tiež a počas nášho štúdia chodili dokonca s nami na niektoré predmety, ale nejako systematicky to v tej dobe na UCM nefungovalo.

Vedela si, ako to celé vybudovať a viesť?
Vôbec. Pre mňa bola táto idea nová. Celá oblasť neformálneho vzdelávania či organizovania bola pre mňa úplná novota. Pomohla nám komunita už skúsených ESN-károv na Slovensku. Fungovali sme s nimi, chodievali sme na valné zhromaždenia. Pomáhali nám a podporovali nás aj pri tom úplnom začiatku, keď sme nevedeli, ako veci uchopiť.

Ako ti v tomto projekte pomáhali trnavské vysoké školy?
Ak si dobre pamätám, tak na Trnavskej univerzite už bolo fungujúce ESN-ko, takže sme sa mali o koho oprieť. Neskôr sme mali aj spoločné plány.

Aha, takže na každej univerzite funguje ESN samostatne. Ty si založila v Trnave druhé na UCM.
Fungovalo to nie ako organizácia študentov samotných, ale bolo to také systematickejšie. Na univerzite bola koordinátorka, ktorá vysielala študentov za univerzitu, pomáhala aj tým príchodzím a bola v spojení s ESN-kami, napríklad z Bratislavy.

Po štúdiu si sa prihlásila na program osobnostného a profesionálneho rozvoja. Čerství absolventi si začnú hľadať serióznu prácu najlepšie vo svojom odbore, ktorý vyštudovali. V tvojom prípade to bola politológia, ale vybrala si si program, ktorý sa venuje vzdelávaniu. Prečo si sa rozhodla pre tento krok?
To bola celkom pankáčina. Podľa mňa sa žiadne veci neobtrú o človeka len tak! Bolo to obdobie pred štátnicami a zrovna sa spustila kampaň. Naberali účastníkov do dvojročného líderského programu Teach for Slovakia (TFS), bol to úplne prvý ročník a úplne niečo nové (pozn. red. program sa prvýkrát spustil v roku 2014).

„Nejde o líderský program, kam dôjdem a všetko je len o mne."

Áno, prirodzene sme sa pozerali po nejakých prácach a možnostiach po škole. Niekde na internete to na mňa vyskočilo a pozerala som si, že čo to je za program, veľmi ma to zaujalo. Vtedajšia komunikácia TFS bola zameraná na líderstvo v spojitosti so vzdelávaním, čo mňa už vďaka ESN-ku ťahalo do takejto sféry. Vravím si, že vyskúšam a uvidím. Veľmi úprimne hovorím, že som mala veľmi malé poňatie o tom, do čoho sa púšťam.

A nechcela si si od vzdelávania oddýchnuť a vyskúšať si iný druh práce? Predsa len si sa okolo 20 rokov pohybovala v školskom prostredí.
Ja som najskôr nemala poňatie, o čom to je. Pamätám si, že ocino, ktorý si pozeral, o čom je ten program, mi hovoril, že pôjdem učiť niekde k Rómom na východ Slovenska. A ja že: „Kdeže, oci." (smiech) Asi o dva mesiace som bola v Plaveckom Štvrtku, čo teda nie je východ, ale sú tam Rómovia, a učila som. To bol taký vtipný paradox.

Nehovorila ti rodina, aby si si hľadala serióznu prácu a vykašľala sa na nejaký lídersky program?
Nie, mala som veľmi dobrú podporu. Ja som taký cestovateľ, skúšač nových vecí, dobrodruh, takže ma od toho neodhovárali, ale môj vtedajší priateľ nebol úplne nadšený. Skôr sa ľudia o mňa báli a hovorili mi, aby som sa dala zaočkovať a podobne.

Ako si už spomínala, TFS otváral svoj prvý ročník. Nechcela si si program odložiť aspoň o rok neskôr, kým sa projekt rozbehne, naberie skúsenosti a bude mať absolventov, s ktorými sa budeš vedieť poradiť?
Nie, to mi ani nenapadlo. Ja som sa tešila, bolo to niečo nové. My sme boli prví účastníci, čo bola výhoda a zároveň aj veľká nevýhoda.

Dva roky sa zo vzduchu žiť nedá. Ako to je s financiami?
Tým, že účastníci nastúpia priamo na základné školy na úplne rovnaký úväzok ako by nastúpili iní „nekvalifikovaní pedagógovia", mali sme tabuľkovo rovnaký plat ako by mal hocikto iný, keby sa takto dostal na školu. Dostávali sme ešte mesačný príspevok, ktorý zahŕňal výdavky na ubytovanie a na cestovanie na národné tréningy TFS a všetky vzdelávacie aktivity, ktoré sú v rámci programu. Ešte doplním, že len zlomok z účastníkov malo pedagogické vzdelanie, ale všetci mali ukončený druhý stupeň vysokej školy.

A ty si v Plaveckom Štvrtku aj bývala?
Nie, vďakabohu! (smiech)

Prečo vďakabohu?
V rámci psychohygieny je dobré mať šancu uniknúť z toho prostredia, ktoré ma tak pohlcovalo.

Dochádzala si tam teda každý deň?
Áno, z Bratislavy.

To je okolo hodiny cesty.
Áno, prvý rok z Bratislavy a potom som sa vrátila do Trnavy na asi pol roka. To bol ešte väčší „hardcore", ale dalo sa to zvládnuť.

Skús mi priblížiť tú školu. Koľko tam chodilo detí, koľko tam bolo pedagógov?
Je to malá obecná škola, má dokopy 120 detí, ktoré ju navštevujú. Odhadujem, že z nich je 95% Rómov, z ktorých väčšina žije na okraji obce v osade.

„Je naozaj dôležité porozumieť deťom, ktoré dennodenne zažívajú doma bitky, ktoré vrcholia do toho, že horia domy a rozbíjajú sa okná kameňmi."

Niektoré deti žili v integrovanejších častiach obce. V osade boli domčeky pekné, veľmi čisté, ale ten kontext bol náročný. V škole pracovalo okolo 25 až 30 pedagógov.

V obci bola len jedna základná škola?
Áno, ale v tej budove bola ešte súkromná škola pre deti, ktoré si tam dávali „bieli" rodičia. Teraz to tak už nefunguje.

Učila si deti z rómskej komunity. Čo je pri vyučovaní tejto skupiny ľudí najnáročnejšie?
Mala som predstavu, že keď prídem a budem nová, nebude to jednoduché, decká budú mať veľký vzdelávací „gap". Počítala som aj s tým, že kým sa vytvoria nejaké vzťahy, bude to trvať nejaké obdobie. Keď sa to nedialo po dvoch-troch mesiacoch, tak som bola na úrovni vyhorenia. Bola som nahnevaná na deti, veľa aj na seba, že to nezvládam a že nezáleží na tom, či som to ja alebo ktokoľvek iný, kto tam stojí. Rozmýšľala som, či to celé má zmysel. Toto bolo pre mňa to náročné. Musela som si uvedomiť veľa, z akého kontextu deti pochádzajú, čím si prešli a dať si to do opozície s mojimi očakávaniami a s tým, čo som si ja myslela, že je pre ne dobré.

Potom som sa za nejaké tri mesiace „refreshla" a viac sa zamerala na prácu so skupinovou dynamikou, emóciami a vzťahmi, aby som tie decká pripravila v rámci nejakých postojov na život. Štvalo ma síce, že možno nebudú vedieť anglicky a bude na tom aj môj podiel viny, ale bez angličtiny v tých svojich životoch prežijú, ale keď nebudú mať správne nastavenie mysle alebo pohľad na veci, ktoré sa dejú a majú na ne dosah, bude to asi fatálnejšia vec.

Kto ti v tejto kríze pomáhal?
Najviac mi pomáhala Anežka, ktorá bola ako druhá účastníčka programu so mnou prvý rok v Plaveckom Štvrtku. Druhý rok to bola účastníčka Janka. To boli bezprostredne najbližšie osoby, s ktorými som toto žila. Okrem nich mi pomáhala moja mentorka a hlavne ostatní účastníci, ktorí žili čosi podobné len v iných kútoch Slovenska. Mať šancu sa s nimi stretnúť raz za štyri až šesť týždňov, posťažovať sa, opustiť sa, povedať si, ako je všetko nafigu, bolo na nezaplatenie. Potom človek ide odznova.

Bola si sa pozrieť aj priamo v osade v Plaveckom Štvrtku?
Áno, ešte predtým, ako som nastúpila v septembri s deťmi do školy, sme s naším uvádzajúcim učiteľom, pani riaditeľkou a s nejakými inými učiteľmi išli spoločne do osady a boli sme sa deťom predstaviť, pozdraviť ich, povedať im, že sa na nich tešíme. To bolo super! To bol naozaj dobrý krok.

Na základnú školu v Plaveckom Štvrtku chodia takmer len rómski žiaci.

Čo ťa v tej osade najviac prekvapilo?
My sme už v tej dobe mali nejaké návštevy osád za sebou. Toto Záhorie bolo iné ako, povedzme, Dobšiná. Tam bola úplná chudoba a neporiadok. Osada v Plaveckom Štvrtku tiež nemá svoje utešené miesta, ale ľudia v zásade nie sú na tom na pohľad tak zle. Domy majú murované, nie pozbíjané, ako si ľudia stereotypne predstavujú.

Takže bola si pozitívne prekvapená z toho, ako tam žijú.
Áno a zároveň tiež, že to bolo také milé prijatie. Ja som mala vždy takú obavu a rešpekt, že niekomu leziem do teritória a že sa tam prechádzam ako cudzí človek. Vedela som, že sa nemusím stretávať s veľkým prijatím, ale väčšinou mám skúsenosť s tým, že boli ľudia príjemní, milí a takí bezprostrední, hlavne deti.

Potom prišiel školský rok. Ako sa na teba pozerali kolegovia zo základnej školy, keď si prišla učiť s nepedagogickým vzdelaním?
V Plaveckom Štvrtku toto nebol problém. Nikto z kolegov mi to nedal extrémne pocítiť, vzťahy boli veľmi rešpektujúce. Môj uvádzajúci učiteľ, ktorý mal v tej dobe asi 30-ročnú pedagogickú prax, sa ma pýtal, počúval ma a vymieňali sme si skúsenosti. Vôbec nedehonestoval to, že sme mladé, v tejto oblasti neskúsené, ale bol zvedavý na náš postoj, čo hovoria teraz nové trendy.

Spomenula si, že si učila angličtinu. Absolvovala si nejaké preskúšanie, ktoré dokazovalo, že ju sama ovládaš?
Áno. Ja som si ešte počas štúdia na vysokej škole robila Cambridge Advanced English (pozn. red. úroveň C1), takže som mala certifikát.

A keby ho uchádzač nemal, musel by ísť na nejaký kurz, na ktorom by ho dostal?
To je dobrá otázka. Ja som okrem angličtiny učila ešte dejepis, občiansku náuku a predmety, ktoré zahŕňalo moje štúdium. Niekedy účastníci učia to, čo študovali, niekedy nie. Ak to je angličtina, musia s ňou mať silné skúsenosti v životopise.

Na tieto ostatné predmety si nemusela mať žiadne osvedčenia?
Tým, že som vyštudovaný politológ, tak moje štúdium zahŕňalo svetové dejiny a podobne. Mala som z toho štátnice, tak to bola dostatočná kvalifikácia. Zároveň dodávam, že keby chcem učiť na škole dlhšie, tak si musím spraviť pedagogické minimum. Z pohľadu štátu ja som tieto predmety didakticky neovládala. Ovládala som ich v okruhu znalostí.

Štát teda dáva toleranciu dva roky, aby mohol ktokoľvek učiť aj bez pedagogického vzdelania?
Áno, ale musí mať minimálne ukončený druhý stupeň vysokoškolského štúdia.

Keď si spomenula tú didaktiku, ktorú, keďže sa učí na pedagogických odboroch, si neabsolvovala. Účastníci Teach for Slovakia sa však pripravujú na výučbu na šesťtýždňovom rýchlokurze. Bol podľa teba dostačujúci?
Jednak to bol ten Basecamp v lete pred nástupom do školy, ale dôležité je spomenúť a podčiarknuť, že my sme mali často na hodinách mentorov, ktorí boli naozaj veľmi zruční a odborníci na vzdelávanie.

„Len nejaké ich PSČ ich predurčuje k tomu, že ľudia ich odcudzujú."

Ja som mala šancu, aj vďaka nim, neustále svoje hodiny zlepšovať a prispôsobovať svojim potrebám a potrebám žiakov. V prvom roku je to ešte intenzívnejšie vzdelávanie. Každé štyri týždne sme počas celého víkendu mali tréning a raz za dlhšie obdobie, už si nepamätám presne, za aký čas, bol národný tréning, ktorý bol dlhší.

My sme neustále počas dvoch rokov pracovali na svojich pedagogických zručnostiach. Ak si sa pýtal na tú prípravu predtým, dalo mi to na začiatku všetko, čo som potrebovala. Dokázala som si plánovať hodiny, vedela som si nastaviť ciele hodín, vyhľadať metódy, vedela som, z akých zdrojov čerpať, keď som už nemala nápady. Takže áno.

Absolventka UCM sa po štúdiu rozhodla pre líderský program Teach for Slovakia. Na dva roky sa z nej stala učiteľka.

Mala si niekedy pochybnosť o správnosti metód svojich, najmä starších, kolegov?
To je veľmi dobrá otázka. Neviem, či som mala pochybnosti o ich metódach. To by som si asi nedovolila spochybňovať, ale skôr ma mrzelo, že nie každý učiteľ si vedel nájsť cestu k pochopeniu tých detí. Podľa mňa to je obrovský základ v takejto škole. Je naozaj dôležité porozumieť deťom, ktoré dennodenne zažívajú doma bitky, ktoré vrcholia do toho, že horia domy a rozbíjajú sa okná kameňmi. Pre osemročné dieťa je veľmi náročné to spracovať. Niektorí učitelia kládli dôraz na to, aby deti dávali pozor, sedeli, písali, vnímali ich, a potom sa hnevali na tie decká. Mala som pocit, že ich dostatočne nechápu.

Takže boli málo empatickí?
Áno. Nepovedala by som to generálne na všetkých, ale boli niekedy také situácie. Možno aj ja som mohla byť niekedy empatickejšia.

Mladšia generácia potrebuje iné prístupy, iný typ motivácie na učivo. Stále sa vyvíjajú nové metódy, ako učiť mladých ľudí, a učitelia, ktorí učia 30 rokov, nemusia stíhať tým novým metódam. Je podľa teba vo všeobecnosti nutná generačná výmena pedagógov?
Nepoňala by som to nutne, že je potreba generačne sa vymeniť. Ja si myslím, že je zmysluplné navzájom sa obohacovať skúsenosťami. Z môjho pohľadu je dôležitá motivácia. Je dôležité vedieť motivovať všetkých učiteľov k tomu, aby robili svoju prácu dobre. Tým myslím, aby robili maximum pre tie deti, aby mali tie decká možnosť sa maximálne posúvať. To je obrovská otázka, čím sú tí ľudia motivovaní a ako ich motivovať. Aby to robili dobre, tiež zahŕňa to, aby boli schopní držať krok s touto dobou. Je potrebné si uvedomiť, že je iná doba, ako bola pred 30 rokmi. Deti inak rozmýšľajú, inak trávia voľný čas. Je potrebné, aby všetky tieto veci vnímali aj tí starší učitelia, aj tí noví.

Na jednej hodine si sa pýtala svojich deviatakov, čo by chceli, keby boli riaditelia škôl. Jedna z odpovedí bola, aby neexistoval rasizmus. Potom si sa pýtala konkrétnejšie na ich školu a niekto povedal, že by nechcel v škole len deti z kolónie, ale aj „biele deti", aby mali medzi sebou aj nových ľudí a nielen tých, ktorých vidia každý deň v osade. Je dôležité integrovať deti z rôzneho prostredia do spoločných tried aj preto, aby to bolo kontrarasizmu a eliminovalo xenofóbiu?
Určite je veľmi dôležité miešať spolu rôzne skupiny detí, pretože aj spoločnosť je veľmi rôznorodá. Je veľmi nešťastné, že vyrastáme v nejakých bublinách, ako napríklad v Bratislave, v Plaveckom Štvrtku alebo kdekoľvek inde na Slovensku. Ich bublina je osada a maximálne blízke mesto, do ktorého sem-tam vybehnú so svojimi rodičmi, a to vytvára v ich životoch hrozne veľa limitov. Ak by sme mali šancu vytvoriť také prostredie, kde by deti dokázali fungovať spoločne a v rámci tejto diverzity napĺňať všetko to, aby sa im v životoch ďalej darilo, tak to je podľa mňa úžasná idea. Aj keď síce utópia, ale raz by sa to mohlo podariť.

Teraz v Lozorne máme štvrtý rok rozbehnutý projekt, kde máme nízkoprahové centrum. Chodia doň rómske deti, ktoré žijú na okraji obce, ale majú menej problémov a konfliktov, ako v Plaveckom Štvrtku.

„Je veľmi veľká utópia myslieť si, že dnes založím organizáciu a hneď na druhý týždeň z toho budem žiť."

Doučujú ich študenti zo súkromného gymnázia v Bratislave a je pekné pozorovať to, že tam nie je dopad len smerom na tie deti z Lozorna, ktoré sa posúvajú vo svojich vedomostiach, ale hlavne na tie decká, ktoré sú z Bratislavy.

Oni sami tvrdia, že im to otvára oči, že im to sfúklo tú bratislavskú bublinu. Naučili sa viac vnímať to, že to nie je len, že deti niečo nechcú alebo sú zlé, ale že za tým je obrovská ťažoba a história. Tá deti doviedla tam, kde sú, a že sa musia vo svojich životoch viac pasovať, aby uspeli, než my z mainstreamu.

Videla si rozdiel medzi rómskym dieťaťom z osady a tým z integrovanej časti obce?
Áno aj nie. V osade je veľké množstvo rodín, ktoré sa snažia žiť regulérnym životom. Sú tam aj takí, ktorí majú už toľko tých nánosov, že fungujú v kontexte s tými patologickými javmi, že si vypijú atď.

Len či to nie je nejakým limitom, keď žijú v osade. Sú hneď nálepkovaní, istým smerom ich to vedie, na rozdiel od tých, ktorí z osady odišli.
Určite sú nálepkovaní. O to je to náročnejšie práve pre tých, ktorí sa snažia slušne žiť a fungovať úplne bežne ako my ostatní. Len nejaké ich PSČ ich predurčuje k tomu, že ľudia ich odcudzujú, že sú takí-onakí.

Hovorili ti niektorí, že chcú z osady odísť?
Veľa z nich. Jedna vec je, po čom túžia a druhá, či si vedia predstaviť, čo všetko za tým je, aby sa to uskutočnilo. To bol veľký problém pri deckách s čímkoľvek. Vedeli formulovať, čo by chceli a ako by veci mali byť, ale nevedeli vytrvalo na tom pracovať.

V jednom svojom blogu si písala hneď v titulku, že keď budeš veľká, nechceš byť učiteľka. Čakal som preto nejakú kritiku na školský systém, kolegov alebo žiakov. Napodiv, po prečítaní celého článku som mal pocit, že to nie je také zlé. Prečo si zvolila práve tieto slová?
Priznám sa, že som si tento článok už veľmi dlho nečítala, ale pamätám si ho. Je to asi moja prvotina, ktorú som písala. Nikdy som po tom netúžila a pre mňa boli učitelia takí ponálepkovaní, že to bolo niečo, čo by som v živote dobrovoľne nerobila. To je ten vtipný paradox, že som pri tom skončila, a že to robím v rôznych formách až dodnes.

Skúsme si ešte povedať niečo viac o samotnom programe. Spomenula si mentorov, čo je ich úlohou?
Každý z účastníkov má svojho mentora, ktorý mu pomáha pri učiteľskej praxi, ale aj pomáha sledovať jeho „well-being", ako sa má, akú má energiu, ako mu pomôcť, čo potrebuje atď. Tieto stretnutia účastníkov s mentormi prebiehajú na hospitáciách priamo na hodinách. Po samotnej návšteve sa v ten deň stretnú a spolu reflektujú tú hodinu. Nie je to tak, že niekto príde, skritizuje učiteľa a povie mu: "Nabudúce to rob takto!" ale pomáha ho previesť tým procesom.

„Je veľmi dôležité miešať spolu rôzne skupiny detí, pretože aj spoločnosť je veľmi rôznorodá."

Pozrú sa na to, čo bolo dobré, čo nefungovalo, porozmýšľajú nad tým, čo dokáže účastník v rámci svojich kapacít zmeniť. Ak je v slepých uličkách, tak mu poradí. Toto je úloha mentora.

Ak sa niekomu nedarí plniť nejaké ciele alebo zžiť s hodnotami programu, ponúkne mu pomocný plán. Keby sa účastníkovi ani s jeho pomocou nedarilo zlepšovať, tak sa prerokuváva, či sa mu oplatí v programe zostať.

Stalo sa, že nejaký účastník programu situáciu na škole nezvládal a program predčasne ukončil?
Áno, to sa stáva. V každej krajine je nejaké percento ľudí (pozn. red. program Teach for Slovakia je súčasťou globálnej siete Teach for All). Stáva sa, že niekto si už po úvodnej príprave uvedomí, že to nepôjde a nepokračuje ďalej. Iný sa počas druhého roku rozhodne program z rôznych dôvodov ukončiť.

Mentor teda nerieši len pracovný problém, ale aj osobný rozvoj pridelenej osoby. Z akých profesií pochádzajú mentori?
Naše mentorky si prešli programom, ale v zahraničí, keďže sa na Slovensku spúšťal pilotný, prvý ročník, a mali bohatú učiteľskú prax aj skúsenosť vo vedení ľudských zdrojov. Neraz nastupujú aj bývalí účastníci ako ambasádori do mentorských pozícií. Sú to aj ľudia z vonku, učitelia, kouči, lektori s dlhoročnou praxou.

V podmienkach programu je, že v druhom roku má účastník prísť s nejakým vlastným projektom. Čo to bolo v tvojom prípade?
Mali sme mať vlastné vízie, na ktorých sme pracovali. Mojou víziou bolo, ako inak, ako z učiteľskej pozície vieme pomôcť starším deckám zorientovať sa v živote a pripraviť sa naň. Z toho vyústilo to, že sme založili občianske združenie Cesta mladých.

EduBox v Lozorne je priestor na doučovanie rómskych detí, ktoré patrí do portfólia OZ Cesta mladých.

To bol ten tvoj projekt?
Nie úplne cielený v rámci TFS, lebo sme ešte nemali líderské výzvy na tom úplnom začiatku programu. Teraz je to už viac vymakané. Toto bol výsledok čisto vnútorného procesu aj s ľuďmi okolo.

Keď spomínaš Cestu mladých, venovala si sa jej naplno po ukončení programu alebo si si išla hľadať prácu?
Po programe som sa zamýšľala nad tým, ako budem ďalej fungovať. Je veľmi veľká utópia myslieť si, že dnes založím organizáciu a hneď na druhý týždeň z toho budem žiť. Tak to nefungovalo. Nastúpila som teda do Iuventy, čo je priamo riadená organizácia ministerstva školstva venujúca sa

práci s mládežou. Zároveň sme rozbiehali toto občianske združenie spolu s kolegami z Plaveckého Štvrtku – s pedagógmi so skúsenosťami zo sociálnej práce. To sme robili v rámci svojho voľného času.

Koľko vám trvalo sfunkčniť občianske združenie (OZ)?
Založiť OZ je na Slovensku veľmi jednoduché, ale vybudovať ho je beh na dlhé trate. Stále na ňom pracujeme. Teraz sa nám už omnoho lepšie darí realizovať veci, ktoré sme si predstavovali. Máme nejaké projekty a spolupráce, ale stále to nie je vec, ktorá by dokázala naplno uživiť troch ľudí.

Aha, takže sa stále venuješ tým projektom, na ktorých si pracovala pred piatimi rokmi.
Áno. Prvotne sme podporovali ôsmakov a deviatakov, aby prechádzali na stredné školy. To malo v našich očiach veľmi veľký zmysel, aby nezostávali niekde v osade len so základným vzdelaním, nechodili len na fušky a niekde upratovať alebo len tak si dlho užívať život a potom rozmýšľať nad budúcnosťou.

„Pre mňa boli učitelia takí ponálepkovaní, že to bolo niečo, čo by som v živote dobrovoľne nerobila."

Snažili sme sa im pomáhať v bežnom živote popri strednej škole a udržiavať ich motiváciu. Robíme to aj teraz a okrem Záhoria sme tiež v Nitre a Kremnici. Dostali sme ešte možnosť v Lozorne nastaviť celkové fungovanie nízkoprahového centra, ktoré malo pôvodne len doučovať deti, ale rozšírili sme jeho pôsobnosť aj na prácu s malými deťmi či dospelákmi, ktorým poskytujeme poradenstvo.

Je bežné, že tieto deti nenastupujú na strednú školu, hoc je povinná školská dochádzka desaťročná?
Samozrejme. Treba povedať, že veľa detí chodilo do nultého ročníka, ktorý bol kedysi veľmi obľúbený, takže si odkrútili povinnú dochádzku už na základnej škole, ideálne keď neprepadli. Je XY detí, ktoré stále prepadávajú, a tak končia túto dochádzku v siedmom ročníku. Také deti už toho veľa pred sebou v živote nemajú, pretože nemajú ukončené základné vzdelanie a nemôžu sa len tak rozhodnúť ísť na strednú školu.

Jedna otvorená téma v rámci vzdelávacieho systému je, kde si možno doplniť základné vzdelanie, aby takíto ľudia mohli ísť v nejakom bode svojho života, keď sa uvedomia, na strednú školu. A ďalej podpora, aby deti, ktoré sa horko-ťažko rozhodnú a dostanú na strednú školu, tam aj zotrvali.

Našiel som o tebe informáciu, že si po programe začala pracovať na Úrade splnomocnenca pre rómske komunity?
Úplne bezprostredne po programe som začala v tej luvente, ale potom som prijala ponuku na Úrade splnomocnenca pre rómske komunity. Tam som pracovala na odbore koncepcií a analýz a vo vzdelávacej skupine. Témy, ktoré som mala v gescii, boli zamerané na podporu starších detí a prechod zo základných na stredné školy. Špecificky sme sa chytili témy ľahkého mentálneho postihnutia, ktoré tieto deti majú, či už správnou, alebo nesprávnou diagnostikou.

Je to širšia téma, preto ju opíšem len z povrchu. Takéto deti ukončením základnej školy získajú vzdelanie na úrovni prvého stupňa, tým pádom nemôžu ísť na bežnú strednú školu, ale len na školu pre deti s mentálnym postihnutím. Po jej vyštudovaní sú spôsobilí pracovať ako pomocné sily, napr. v kuchyni alebo autodielni. Tie ich oklieštené životy sú ešte viac oklieštené, aj keby sa rozhodli fungovať normálne a pracovať.

Chceli sme spriechodniť systém, aby deti, ktoré sa v nejakom období zobudia a chcú a dokážu si dokončiť základné vzdelanie, mali možnosť pokračovať na regulérnej strednej škole. Koľkokrát rodičia, keď idú s tými deťmi ku psychológovi na vyšetrenie a dostanú jednoduchšie učivo, si neuvedomujú, aké dôsledky to má na životy ich detí. My sme chceli dať deťom šancu na nápravu aj v tom neskoršom štádiu.

Čo ti do života dal program TFS?
Mne tie decká pomohli naučiť sa hovoriť nie. Človek začne vnímať iné svety a chápať ich. Nebyť programu možno v tejto oblasti práce skončím tiež, možno nie. Ja svoju prácu mám rada, robíme to s deckami a pre decká. Je to úplná láska, inak by som to nerobila aj popri materskej.

V jednom článku si o sebe hovorila: „Vždy som bola taký diplomatický, racionálny typ človeka a moji žiaci ma doslova vyrušili v mojom fungovaní." Zmenilo sa ti myslenie na viac humánne a empatické?
Pri deckách tá diplomacia veľmi nefungovala. Veľakrát bolo potrebné veľmi natvrdo nielen povedať, ale aj ukázať, čo človek cíti. To mi umožnilo sa na veci pozerať inak.

Vidíš na tejto skúsenosti niečo negatívne?
Vôbec, ale asi by som nechcela ísť druhýkrát do toho, keby viem, že sa v istom bode ocitnem vo vyhorení. To by som už nechcela prežívať. Potom sú tam konkrétne skúsenosti, ktoré ma skôr mrzia, než by boli negatívne. Keď bol niekde väčší potenciál, ktorý bol nepochopený alebo nevyužitý aj v rámci pôsobenia školy ako celku alebo po skončení úväzku v škole, keď sme sa snažili rozbiehať nejaké iniciatívy v Plaveckom Štvrtku. Narážali sme na limity a videli sme, že tadiaľto cesta nevedie. Doteraz ma mrzí, že nedostali priestor niektoré skvelé myšlienky, ktoré mali šancu priniesť pozitívne výsledky pre celú komunitu.

Možno niekto z našich čitateľov práve rozmýšľa o tomto programe. Komu by si ho odporučila?
Odporučila by som ho všetkým, ktorí majú cítenie venovať sa práci s deťmi alebo ktorých trápi nerovnosť vo vzdelávaní a v príležitostiach.

A komu nie?
Takému človeku, ktorý od toho očakáva osobné výhody alebo tomu, kto si myslí, že to bude jednoduché a bude za hviezdu, ktorá prichádza so všetkou múdrosťou sveta. Naschvál som to opísala tak zvláštne, preto že nejde o líderský program, kam dôjdem a všetko je len o mne. Veľa je to o komunite, spolupráci a osobných výzvach.

Autor: Juraj Rakučiak
Zdroj: Archív Soni Koreňovej

SOŇA KOREŇOVÁ (30)
Vyštudovala politológiu na FSV UCM v Trnave, kde založila univerzitnú pobočku Erasmus Student Network (ESN). Po absolvovaní magisterského stupňa sa rozhodla pre dvojročný líderský program Teach for Slovakia. Vďaka nemu sa dostala do Plaveckého Štvrtka, kde učila rómske deti. Neskôr pracovala v IUVENTE – Slovenský inštitút mládeže, ktorý spadá pod ministerstvo školstva – a v Úrade splnomocnenca pre rómske komunity. Popri práci a rodine sa od čias absolvovania programu venuje aj vlastným projektom zameraným na prácu s rómskym etnikom, najmä deťmi.

Interrupcie dnes alebo ako sa (ne)vrátiť do stredoveku

V poslednej dobe sa Slovenskom prehnalo množstvo káuz, protestov a iných dych vyrážajúcich situácií. Jednou z nich boli aj návrhy politickej strany ĽSNS a poslankyne Anny Záborskej o umelom prerušení tehotenstva, ktoré by vyspelosť našej krajiny zaručene vpred neposunuli.

Ľudová strana Naše Slovensko predložila celkovo dva návrhy o umelom prerušení tehotenstva. V prvom návrhu sa hovorí o skrátení lehoty na vykonanie interrupcie z pôvodných dvanástich týždňov na osem. Druhý alternatívny návrh ĽSNS hovorí o možnosti interrupcie len vtedy, ak tehotenstvo ohrozuje život ženy, ktorá dá následne súhlas na vykonanie zákroku.

Návrh povoľoval umelé prerušenie tehotenstva aj v takom prípade, ak je podozrenie, že žena otehotnela v dôsledku trestného činu, pričom jej gravidita nepresahuje dobu dvanástich týždňov. V poslednom prípade by bola interrupcia možná vtedy, ak ide o geneticky chybný vývoj plodu, čo musí byť taktiež preukázané.

Poslankyňa Anna Záborská však predložila pozmeňujúci návrh k vlastnej novele, čím sa prijatie novely zákona o zdravotnej starostlivosti skomplikovalo. Hovorí sa v ňom o tom, že žena bude mať pred umelým ukončením tehotenstva právo požiadať o druhú lekársku správu, ak pôjde o ohrozenie života matky alebo plodu. V počiatočnom návrhu však bolo, že povinnosťou ženy by bolo predložiť aj druhý lekársky posudok, ktorý bude z iného zdravotníckeho zariadenia.

Za návrh Záborskej z klubu OĽaNO hlasovalo 58 zo 117 prítomných poslancov.

Proti obmedzeniam potratov vznikajú rôzne protesty. Zdroj: unsplash.com

Stačil by jeden hlas od prítomných alebo dva nové hlasy od neprítomných poslancov a interrupčná legislatíva by bola zmenená. Jediným dôvodom, prečo Záborská tieto hlasy nemala, bola absencia poslancov na hlasovaní.

Existujú dva spôsoby, ako sa dajú vykonať

Na Slovensku sa interrupcie vykonávajú podľa katolíckeho vzoru do dvanásteho týždňa tehotenstva. V tomto období sa plod začína hýbať.

Prvým štátom sveta, ktorý prijal legálne interrupcie bolo Rusko, a to v roku 1920. Na Slovensku sú interrupcie legálne od roku 1986. Zo 46 členských štátov Európy sa interrupcie môžu legálne vykonávať v 40 krajinách.

Všeobecne existujú dva typy interrupcií. Prvou možnosťou je tabletka, ktorú je možné podať do 63. dňa tehotenstva. Tá v princípe oddelí plodu výživu a následne ho pôrodnými cestami vypudí z tela von. Tento typ interrupcie je na Slovensku nelegálny.

Druhou metódou je chirurgický zákrok, ktorý sa delí na dva typy. Prvým je takzvaná mini interrupcia, ktorá sa vykonáva do 45. alebo 55. dňa tehotenstva „vysatím" plodu z maternice. Tento typ interrupcie sa od klasického typu líši iba veľkosťou použitej kanyly, keďže dilatácia krčka maternice je menšia. Veľkosť kanyly závisí od dĺžky tehotenstva. Čím staršie je tehotenstvo, tým širšiu kanylu treba použiť. Druhým typom je klasická interrupcia – kyretáž, ktorá sa vykonáva do dvanásteho týždňa tehotenstva. Prebieha v celkovej anestéze.

Interrupcia sa v minulosti vykonávala drastickými praktikami

Prvé zmienky o interrupciách pochádzajú z roku 1850 pred Kristom. Kvôli vzniku osobného vlastníctva bolo prerušenie tehotenstva čoraz viac regulované. Súviselo to s dedením v pokrvnej línii.

V minulosti si ženy vymýšľali rôzne metódy, ako sa plodu „zbaviť". Boli to rôzne odvary z byliniek v kombinácii s hubami. V mnohých prípadoch boli tieto zmesi toxické a často spôsobovali úmrtia žien.

Ďalším spôsobom bol aj úder do brucha, kopnutie, či silný náraz. Jedným zo spôsobov boli aj pijavice, ktoré sa prikladali na pošvovú časť. Tento spôsob bol prekvapivo účinný. Najviac drastickým spôsobom bolo vkladanie ostrých predmetov do pošvy, ako napríklad drôtov s ostrým koncom.

S nástupom priemyselnej revolúcie a vstupom žien do výrobného a vzdelávacieho procesu začali ženy nadobúdať čoraz väčšie práva. V Sovietskom zväze boli interrupcie povolené najmä kvôli potrebe pracovnej sily, ale zároveň kvôli zbúraniu feudálnej spoločnosti.

Zákrok v zahraničí alebo nelegálne

Na Slovensku je 5,48 miliónov obyvateľov. Z toho je 2 789 872 žien. 15 106 z nich uskutočnilo v roku 2019 prerušenie tehotenstva, pričom 1 346 žien bolo bez trvalého bydliska na Slovensku. S týmito hodnotami nás oboznamuje štatistický úrad Slovenskej republiky. A toto číslo sa stále zvyšuje.

Nelegálne vykonávanie interrupcií, ktoré uskutočňujú jednotlivci bez potrebných zručností a v nevyhovujúcom prostredí, môže mať fatálne následky. Svetová zdravotnícka organizácia uvádza, že ročne takto zomrie až okolo 68-tisíc žien, pričom ďalších päť miliónov trpí dočasnými alebo permanentnými postihnutiami.

V modernej spoločnosti by sme sa mali posúvať vpred a nenútiť ženy vracať sa naspäť do časov, v ktorých bol prístup k interrupciám značne obmedzený a životu nebezpečný.

Zo štatistík Národného centra zdravotníckych informácií vyplýva, že ženy z krajín, v ktorých je interrupcia zakázaná, hľadajú iné alternatívy, v iných krajinách, ako napríklad momentálne poľské ženy u nás.

Sprísnenie interrupcií v žiadnom prípade nerieši pôvod toho, prečo žena dieťa nechce. Lepšou alternatívou by určite bolo zavedenie sexuálnej výchovy na školách, cenovo dostupnejšia antikoncepcia, či lepšie vytvorené zázemie pre mladé rodiny.

Autor: Eliška Lenčešová

Onlinová výučba alebo prezenčné prednášky: Ktorý variant je lepší?

Prednášky sú pre študenta ako práca, home office ale nie je pre každého. Onlinová výučba má preto mnoho podôb.

S príchodom korony sa naše životy zmenili na nepoznanie. Už nemôžeme chodiť do baru každý druhý deň, rozprávať sa so spolužiakmi o škole a vzájomne si pomáhať s plnením domácich úloh. Už nemôžeme ísť počas okna na kávičku do kaviarničky, už nemôžeme nič, len sedieť a učiť sa, učiť sa, učiť sa. Tak, ako by si to prial súdruh Lenin.

Na druhú stranu, už sa nemusíme ráno ponáhľať, naraz si čistiť zuby a piť kávu. Už nemusíme fajčiť za jazdy, nemusíme si zapáliť cigaretu v krutom trnavskom vetre a nemusíme ani čakať pred kinom OKO, až nás vyučujúci pustia dovnútra.

V onlinovom svete žijeme povinne a na známku

Aj keď sme všetky tieto úkony robili s láskou, pretože vysokoškolský život patrí k tým najkrajším, korona nám zároveň otvorila dvere do úplne staro-nového onlinového sveta. Vekom pokročilejší ľudia sa ho boja a mladí v ňom žili dobrovoľne a bez problémov každý jeden boží deň. A to dovtedy kým v ňom nemuseli žiť povinne a ešte k tomu aj na známku.

„Názory sa diametrálne líšia asi tak, ako Plačkovej tvár na časovej osi."

Kým nám hrozila škola, chceli sme sedieť doma s kávičkou v ruke a detailným záberom na neupravené tváre spolužiakov a spolužiačiek (ktoré sme vďaka ich prirodzenej kráse nepoznali). Naše tajné priania sa splnili a do školy chodíme len po kliknutí myšou. Sme šťastní? Neviem povedať. Názory sa diametrálne líšia asi tak, ako Plačkovej tvár na časovej osi.

Panie a Dámovia, poďme spolu raz a navždy ukončiť večné nezhody o tom, či je lepšie do školy chodiť prezenčne, alebo si zapnúť počítač a prednášku sledovať z pohodlia domova. Pripravte sa na zápas desaťročia.

Prvé kolo: Onlinová výučba priamo z postele

Ak sa pozriem na túto kategóriu s absolútnym nadhľadom, zisťujem, že sa vôbec, ale že vôbec nič nezmenilo. Stále sa snažím zo spánku vyťažiť čo najviac. Budím sa v zhone, aby som sa stihol prebrať, spraviť si kávu a zapáliť si. Nefajčiari môžu prvú ranu pripísať onlinovým prednáškam, vďaka ktorým majú možnosť posledných päť minút stráviť zdravou meditáciou.

Prvé rozdiely si však všimli rifle, do ktorých sa pomaly ale isto prestávam zmestiť a fit náramok, ktorý ma aj počas prednášok prosil, aby som sa aspoň na chvíľu postavil.

O tom, že život študenta je predovšetkým tvrdá drina, ma presvedčili hlavne výlety na Skladovú, ktoré teraz počas pandémie odpadajú. Presúvanie sa z jedného miesta na druhé, zo mňa spravilo zdravého človeka, ktorým som bol ešte pred začatím onlinovej výučby. Sú to však organizačné veci, ktoré so samotným priebehom prednášok až tak nesúvisia.

Súvisia ale s naším talentom dostať sa na prednášky včas. Táto schopnosť je o niečo lepšia v onlinovom svete, no nie každý ju vie efektívne využívať. Ešte nikdy sa mi však nestalo, že by som sa nevedel dostať do budovy auly. Tiež som nikdy nezažil, že by uprostred prednášky prišiel vrátnik a vyniesol ma pred budovu so slovami: *„Skús to ešte raz."*

Onlinové prednášky majú pre tých menej obdarených jednu extrémnu nevýhodu, a to samotný priestor, v ktorom sa odohrávajú. Nie vždy sa totiž môžeme tešiť z bezchybného pripojenia. Preto sa stáva, že nás jednoducho z prednášky odpojí. Aby toho nebolo málo, občas sa slová učiteľa menia na nezrozumiteľné zaklínadlo.

V lepšom prípade sa nevieme pripojiť vôbec. Z toho dôvodu vznikol nový druh paniky. Kolegovia (lat. spolužiaci) zaplavovali facebookovské četové skupiny nadávkami, ale aj prosbami, ktoré sa týkali alfy a omegy vysokoškolského štúdia – absencií.

Dostali sme slobodu, ktorá prišla rýchlo a bolo jej veľa

Už je to síce záležitosťou časov dávno minulých, ale ako aj starí ľudia radi spomínajú na komunistov, aj ja si občas spomeniem na papierovú prezenčku, ktorá sa čítala vždy na konci prednášok. Verte či nie, práve ona bola inšpiráciou pre tento článok. Dnes už je problém vyriešený a zapisovanie prítomných prebieha hladko.

Môžeme si tak sedieť doma s kávičkou na jednej strane počítača a koláčikom na tej druhej. Fantázii sa medze nekladú a pokiaľ dokážeme vnímať vyučujúceho – čo by sme, samozrejme, mali – prednášky sa dajú počúvať aj dole hlavou. Dostávame slobodu, ktorá prišla rýchlo a bolo jej veľa. Preto sme my, študenti, nevedeli, čo všetko s ňou môžeme robiť a čo by sme s ňou robiť mali.

V tomto nám prezenčné prednášky dávali isté obmedzenia, ktoré mohli pomôcť najmä v druhom kole tohto zápasu, no rozhodnite sa vy. Ak sa vám páči divoký západ, ktorý reprezentujú onlinové prednášky, bod pôjde na túto stranu. Ak však potrebujete pri štúdiu mantinely, prezenčná prednáška vám sadne viac.

Druhé kolo: Multitasking naberá nový level

Hneď na začiatok začnem so silným argumentom v prospech onlinových prednášok, s ktorým však mnohí súhlasiť nemusia. Počas nich som sa toho dokázal naučiť naozaj veľa. Dozvedel som sa ako správne fajčiť fajku, ako funguje spánkový cyklus tuleňov, alebo ako sa obliekať do gangsterského štýlu vďaka portálu WikiHow.

Na obhajobu prezenčnej prednášky, aj z nej odchádzam nasýtený informáciami, ktoré sa týkajú prevažne témy predmetu. Keď má niekto v rukách mikrofón a stojí na pódiu pred senátom prázdnych hláv ako Cézar, dostane sa mu viac pozornosti, ako keď je len jedným zo 150 rovnakých okien. Všetko je relatívne, spomína vo svojich teóriách Einstein a platí to aj o akustike.

Keď sa človek ocitne v obrovskej hale, kde sedí viac ako stovka žiakov, nie vždy počuje všetko, čo sa deje okolo neho. Astronóm Carl Sagan raz povedal, že neexistuje niečo, ako hlúpa otázka. Vždy som si prial, aby si to niektorí ľudia nebrali až tak k srdcu. Holt, onlinová prednáška, ktorej som doteraz fandil, dostáva jednu zákernú podpásovku už len z toho dôvodu, že mi v ušiach znie otázka, zaoberajúca sa vecou, ktorú vyučujúci spomenul najmenej päťkrát.

„Astronóm Carl Sagan raz povedal, že neexistuje niečo, ako hlúpa otázka. Vždy som si prial, aby si to niektorí ľudia nebrali až tak k srdcu."

Vždy sa desím momentu, kedy mi vyučujúci prikáže zapnúť si mikrofón a niečo porozprávať. Je to úplne iný pocit ako odpovedať zo sedačky v prednáškovej miestnosti. My mladí sme si na zmenu zvykli pomerne rýchlo, no tí starší s tým niekedy majú problémy. Doma sa nám neraz stane, že nás vyruší hudba, varenie, hádka, alebo hocičo iné. Väčšie pohodlie a súkromie sa tak paradoxne stáva menším súkromím.

Tretie kolo: Záver a vyhodnotenie

Čo je lepšie? Čo je horšie? Krása života sa ukrýva v tom, že každý človek je iný a každému vyhovuje iný formát výučby. Viem, začal som celkom vážne, čo je nečakané, ale je to tak. Ak ste čítali pozorne, možno ste si aj vy prideľovali pomyselné bodíky buď k jednej, alebo druhej kategórii a už viete, kto je vašim favoritom. Možno ste to vedeli už od samotného začiatku. Dôležitý je aj váš názor, pretože sme v tom všetci spolu.

Nepredpokladám však, že by sa čokoľvek zmenilo. Sme uväznení s tým, čo máme a akákoľvek zmena príde pomaly a s dostatočným predstihom. V ústach sa mi preto prevaľuje otázka: *„Sme pripravení posadiť sa do školských lavíc, alebo sme za ten čas doma zleniveli?"*

Osobne si momentálne neviem predstaviť návrat do bežného študentského života. Ale ktovie. Možno sa ani tento školský rok nevrátime a bakalármi sa staneme z pohodlia domova. Na strednej škole sa mi učitelia vyhrážali: *„Vysoká škola, to je o inom, tam budeš musieť zabrať."* Teraz sa len usmievam nad tým, že som im uveril.

Autor: Richard Zliechovský

Eko život nie je voľba. Je to nutnosť!

Obrovské požiare, enormné suchá, náhle zmeny a výkyvy počasia. Javy, ktoré sa ignorovať nedajú, aj keď sa o to mnohí snažia. Klimatická zmena je globálny problém, ktorý skôr či neskôr zasiahne všetkých. Zásady eko života by sme si preto mali osvojiť všetci.

Človek nemusí byť dokonale vypracovaný, aby mohol o sebe povedať, že je športovec a miluje pohyb. Svoje obrazy nemusí predávať za veľké sumy a mať výstavy v galériách, aby povedal, že je umelec. Ani cestovateľom sa nestanete až vtedy, keď precestuje polovicu krajín sveta. Keď sa bavíme o životnom prostredí, súčasná populácia nemusí žiť bez internetu, nakupovania či vôbec nevyužívať auto, a predsa môže byť udržateľná a mať ekologický život.

Byť zodpovedným človekom k životnému prostrediu nemôže ostať iba vecou názoru. Nemalo by ísť o to, či sme za alebo proti. Cieľom nie je byť 100 % eko, ale začať. A nie je to vôbec náročné. Na jednoduchosť ekologickej formy života poukazuje aj eko aktivista Matej Zámečník, ktorý hovorí, že aj deti vedia zmeniť svet a vôbec nemusia čakať do dospelosti.

Ide o spôsob myslenia a rozhodovania v každodenných situáciách

K enormnému nárastu emisií prispieva každý z nás. Podľa svetových odborníkov existuje viac ako 95 % pravdepodobnosť, že ľudské činnosti za posledných 50 rokov môžu za ohrievanie našej planéty. Pri ďalšom zvyšovaní priemernej teploty o 2 až 4 °C už naozaj nepôjde iba o zmeny v ďalekej Kalifornii či Austrálii, ale o nárast hladiny oceánov a topenie ľadovcov, ktoré budeme cítiť všetci na vlastnej koži.

Aby sme dosiahli znižovanie emisií skleníkových plynov, musíme sa zamerať na dve základné oblasti: energetika, do ktorej spadá elektrina, teplo, doprava a priemyselné činnosti a na potravinárstvo. Prechod na obnoviteľné a nízkouhlíkové zdroje sa zdá byť kľúčovým faktorom v napredovaní. A ako môžeme znížiť emisie z poľnohospodárstva, a teda z potravinárstva? Dáta sa zhodujú, že striedmejšia spotreba mäsa, najmä hovädzieho a mliečnych výrobkov, môže výrazne pomôcť k zníženiu emisií.

Začať je možné už každodenným nákupom. Stačí sa zamyslieť, či naozaj potrebujeme všetko, čo máme v nákupnom košíku. Áno, aj v tom internetovom. Propagátorka *„zero waste"* prístupu na Slovensku Petra Slezáková motivovala aj mňa premýšľať nad vlastnou spotrebou, a to úplne jednoduchou myšlienkou: *„Pamätaj, že každý tvoj dnešný nákup bude zajtrajším odpadom."*

V súčasnosti sa dokonca odhaduje, že až 1/3 potravín skončí ako odpad.

Začať sa dá aj v obchode

Našťastie, triedenie odpadu je už samozrejmosťou v mnohých domácnostiach. Dobrým zvykom je tiež zužitkovať, a teda „otočiť" ešte raz použitú vec či obal, a tak eliminovať všetko jednorazové.

Pokiaľ nekupujete kartón mlieka a potraviny pre celú rodinu, na cestu do obchodu zvoľte namiesto auta vlastné nohy. Namiesto skleníkových plynov, spotrebujete radšej vlastnú zásobu energie, ktorá sa nachádza v svaloch a posilnite tak aj svoje zdravie.

V supermarkete naozaj nepotrebujete plastové vrecko na banány či pomaranče, ktoré už vlastný obal majú. Namiesto plastového vrecka zvoľte radšej ekologickejšiu formu, a to sieťky na zeleninu. Pri budúcom nákupe skúste zablúdiť do uličky s rastlinnými alternatívami jedál. Dnes ich je na trhu veľké množstvo a aj z tofu, cíceru či vegánskeho proteínu je možné vytvoriť naozaj chutné a nutrične bohaté jedlo.

Ženskému oku určite v žiadnom obchode neujde výpredaj oblečenia či drogérie. Zaradiť spiatočku pri bezhlavom hádzaní do košíka všetkého nepotrebného, je opäť len plusom pre životné prostredie.

Netreba byť ekoterorista a hádať sa s každým, kto klimatickú krízu podceňuje. Lepšie je začať od seba. Možností ako priložiť ruku k dielu, je naozaj neúrekom. Prispieť môžete tým, že si dáte deň bez mäsa, auta, či návštevou bezobalového obchodu alebo sekáču namiesto nákupného centra.

Na motivačný začiatok k ekologickejšiemu správaniu odporúčam aj najnovší dokument na Netflixe od Davida Attenborougha - A Life On Our Planet. Poďme do toho všetci spolu a urobme z eko životného štýlu cool záležitosť. Treba si uvedomiť, že naša planéta bola vo vesmíre veľmi dlho aj bez nás. Pre svoju existenciu ľudskú rasu naozaj nepotrebuje,my ju však áno.

Autor: Kristína Harmaňošová

Slovenské značky, ktoré majú potenciál. Dnes sú niektoré známe i v zahraničí

Produkty, ktoré nám ponúkajú mladé slovenské značky, sú mnohokrát v každom detaile originálne a prepracované. Presvedč sa o tom sám.

Jedinečné startupy prichádzajú na trh s kúskami, ktoré ťa svojsky odprezentujú. To, že sú domáce, ich viac smeruje skôr na kvalitu ako kvantitu. Obliekať sa netradične a zapisovať si poznámky do žurnálu nie je len výsada hipsterov. Zo slovenských značiek si môžeš ľahko vytvoriť takmer kompletný outfit alebo si zaobstarať tričko, ktorým pobúriš pár okoloidúcich. Začneme hneď zhurta.

Mamke

„Nepáčime sa všetkým, a to je náš cieľ" prezentuje sa drzá a vyzývavá značka – Mamke. Nebojí sa povedať to, čo si myslí a možno aj viac. Prostredníctvom svojich produktov dávajú jej tvorcovia najavo ich názor na situáciu, ktorú musíš vnímať s istou dávkou nadnesenosti. Ak chceš vyzerať svojsky a originálne, tieto kúsky ti v šatníku nepostoja dlho. V dňoch, kedy jednoducho nebudeš mať chuť na ľudí, budú tričká tvojou voľbou číslo jedna. Ich citáty ťa buď oslovia alebo nad nimi prekrútiš očami. Značka Mamke sa nebude páčiť každému. Môže ťa však prekvapiť tým, že jej humor pekne zapasuje do tvojho. Vážne o tom ešte premýšľaš ?

Ľúbené

Ako by povedal Sládkovič, nemožno ju neľúbiť. Tak, ako hory prenášajú lásku, môžeš aj ty tú svoju prenášať prostredníctvom produktov Ľúbené. Slovenská značka je totiž stvorená pre milovníkov prírody a turistiky. Získa si ťa možno práve svojou jednoduchosťou, pastelovými farbami a ilustráciami na poctivých plechášikoch. Produkty doslova vyzývajú k tomu, aby si sa vydal do hôr a bezstarostne sa stratil v okolí našej domoviny. Ľúbené prináša na slovenský trh produkty, ktoré si nájdu miesto v skrini každého dobrodruha a s hrdosťou si ich bude hýčkať.

Spoločník na turistiky, v ktorom si ponesiete celú výbavu vrátane termosky a hrnčeka. Zdroj: Ľúbené

VULVORA

Táto slovenská dizajnérska značka pri svojej práci vsadila na minimalizmus. Prostredníctvom svojich produktov ponúka ľuďom hlas, a teda možnosť vyjadriť sa. Jej témou sú najmä ženy, rovnosť pohlaví a ľudské práva. Túto myšlienku aplikuje doslova *„na seba"*. Produkty udržiavajú ideu slow fashion módy. Sú cenovo vyššie, ale o to kvalitnejšie. Značka je jedinečná aj vďaka potlači, ktorá nesie samotné posolstvo na každom kúsku oblečenia. Hoci sa sústreďuje na ženské práva, ich móda je unisex. Jeden z dizajnov je napríklad odpoveď na prezidentské voľby 2019. Poukazuje na to, že citová sloboda v láske nemá byť otázkou politických diskusií ani vecou verejnou. Zasahovanie do tejto oblasti vníma ako vysoko intímne. Každý dizajn od značky VULVORA vypovedá hlbokú myšlienku.

Onaque

Mladý start-up prichádza s myšlienkou inakosti v obliekaní. Do veľkej miery sa inšpiruje našími solúnskymi bratmi. Jeho rozpoznávacím znamením je najmä plne farebný dizajn. Na produktoch okrem ilustrácií nájdeš aj trefné texty s lokálnou tématikou našich dobrodincov a známych osobností. V krátkosti, ide o zmes tradície s novodobými neduhmi. Dôvtip a nadhľad je pre značku Onaque charakteristický. Nebojí sa humoru a plne ho využíva. Poukazuje na typické hlášky a spája ich s nápadnou grafikou. Vyobrazenú ich nájdete na potlači tričiek, tenisiek a krytoch na mobily.

Každý z nás robí chyby, ale niekto aj gramatické. Na tých by bol vraj Ľudo hrdí. Zdroj: ONAQUE

BeWooden

Prírodným materiálom nikdy nepokazíš žiadny doplnok. Práve drevo sa stalo základnou surovinou pri výrobe doplnkov od BeWooden. Príbeh zakladateľov začal práve snahou obnoviť tradičné remeslá. Preto vyrobili prvé drevené motýliky. Neskôr sa im podarilo prebiť i stereotyp a doplnok spopularizovali aj pre ženy. Okrem toho vyrábajú obľúbené brošne, náhrdelníky, peňaženky a tašky. Ich základnou surovinou zostáva naďalej drevo, hoci sortiment sa nápadne rozšíril. Dnes sú ich produkty známe tiež v zahraničí, a to najmä v severských krajinách a Českej republike.

Veľmi nápadité sú ich brošne imitujúce zvieratá, ktoré si získali svojich zákazníkov. Zdroj: BeWooden

HOFFEbelts

Tieto kvalitné opasky vychádzajú spod rúk šikovným remeselníkom zo Slovenska so zárukou na celý život. Vznikli ako opätovné oživenie rodinnej tradície, hoci ich začiatky boli veľmi trnisté. Značku HOFFEbelts vytvoril otec a jeho synovia. Z dlhoročných skúseností hlavy rodiny a podnikateľských schopností mladých ľudí vznikol ucelený koncept. Dnes predávajú vlastnoručne vytvorené opasky. Jedinečnosť im pridáva aj voľba vlastného gravírovania ľudovými vzormi a možnosť vložiť vlastný odkaz alebo venovanie na vnútornú stranu opasku.

Prichádzajú i s nápaditými produktmi, ktoré imitujú slovenské hory. Zdroj: HOFFEbelts

Peelo

Obrovské množstvá odpadu sú problém, s ktorým sa naša príroda potýka každý deň. Dvojica mladých Slovákov sa rozhodla čeliť mu a pomôcť našej planéte. Prišli s jednoduchou myšlienkou. Jej realizácia pomáha obmedziť tvorbu odpadu, ktorý je výsledkom neustáleho balenia produktov do jednorazových obalov. Chalani vytvorili multifunkčné voskové obaly, ktoré môžeš využiť opakovane. Máš jedinečnú možnosť zabaliť svoje potraviny tak, aby mohli dýchať a potom využiť obal znovu.

Peelo obaly môžete využiť napríklad na balenie jedla so sebou. Zdroj: Peelo. wraps

Kvitok

Predstavujem ti ručne vyrábanú kozmetiku plnú prírody. Je prvá svojho druhu na Slovensku a od bežných značiek sa odlišuje v mnohom. Spája čistotu prírodných zdrojov, aromaterapiu a zároveň aj vedu. Veľmi dbá na životné prostredie. V súvislosti s tým produkty nie sú testované na zvieratách a kúpiš ich výlučne len v ekologických obaloch.

Kozmetika obsahuje suroviny rastlinného pôvodu s výnimkou prímesi kozieho mlieka alebo včelieho vosku. Zdroj: Kvitok

Mylo

Barb je žena, ktorá začala vyrábať mydlá vo svojom voľnom čase. Neskôr ručne tvorila aj iné kozmetické produkty a po čase sa rozhodla, že založí vlastnú firmu – Mylo. Jej produkty sú rýdzo slovenské, prírodné a počas výroby berie ohľad aj na životné prostredie. Spája jednoduchosť a čistotu a v rámci svojej značky šíri aj osvetu. Robí tak prostredníctvom blogu, kde hĺbšie rozoberá inšpiratívne témy ohľadom krásy.

Mylo spája prírodu v kozmetickom produkte. Zdroj: Mylo

madebythe:

Môže sa stať, že prejde niekoľko rokov štúdia a ty sa neposunieš tam, kde by si chcel byť. Presne tomu chce The Žurnál predísť. Viesť si zápisník ešte stále nie je prežitkom. Zdá sa, že v dobe online poznámok a kalendárov má hmota papiera stále cenu. Pokiaľ si veci zapíšeme fyzicky na papier, máme tendenciu ich dodržiavať viac. Koncept Madebythe prišiel na trh s podrobne rozpracovaným zápisníkom, ktorý je navrhnutý tak, aby ti poskytol všetko nevyhnutné. Dáva ti možnosť chopiť sa svojich myšlienok, svojím obsahom však zostáva minimalistický.

Základný produkt The Žurnál spustil podnikanie značky Madebythe. Zdroj: Madebythe

Pokiaľ ťa baví čmárať si svoje plány a povinnosti, potom diár nezapadne prachom. Naopak, môže ti poskytnúť cielenejší prístup k životu. Doslova sa prispôsobí tvojej osobe. Si viac marketér alebo kreatívec? V madebythe: si môžeš vybrať formát, ktorý je ti bližší.

Okrem toho v spolupráci s portálom Hikemates vytvorila značka nové plagáty. Ide o tzv. poustre, ktoré zachytávajú krásu slovenskej prírody. Výťažok z nich zlepšuje Slovensko. Peniaze totiž putujú k neziskovým organizáciám, ktoré sa starajú ochranu slovenskej prírody, podporu tradičných remesiel a značenie turistických chodníkov.

Autor: Dominika Ježová
Foto: VULVORA; madebythe:

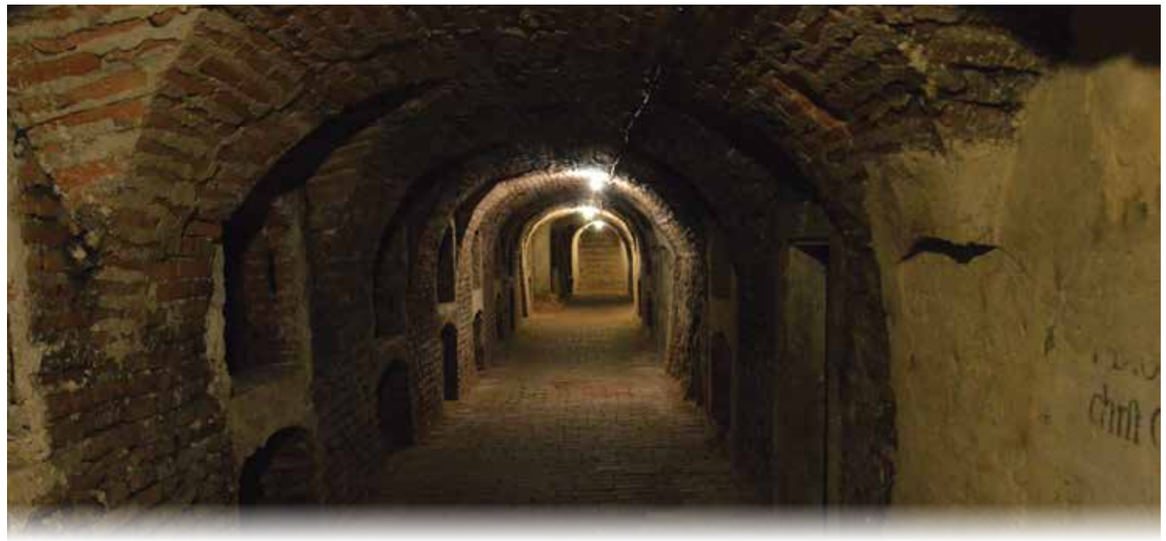

Do krýpt pochovávali aj obete epidémie. Čo ukrýva trnavské podzemie?

Keď sa cintorín zaplnil, ľudské pozostatky vybrali a uložili ich do kostníc, vysvetľuje sprievodca Slavomír Dzvoník, ktorý pozná trnavské podzemie.

Trnava má svoje tajomné podzemie. Ukrýva krypty aj kostnicu. Užite si ich prehliadku v časoch koronakrízy aspoň v podobe fotoreportáže.

Krypty ako súčasť podzemia

Zaujímavá krypta sa nachádza pod Kostolom sv. Jakuba (Františkánsky kostol). Je veľmi dlhá – má viac ako 93 metrov. Sú tam dve chodby, ktoré sa na konci spájajú. V rámci úložných priestorov je k dispozícii 92 kazematov, hradných alebo pevnostných podzemných miestností, a 36 pohrebných miestností.

Na portáli trnava.dnes24.sk sa ku kryptám spomína: *„Nedá sa obísť napríklad ani akýsi oltárik, okolo ktorého sa aj dnes zapaľujú sviečky. Práve v týchto miestach ležali telá nebožtíkov, ktorých neskôr nechali zamurovať.“*

V tejto krypte je pochovaná aj grófka Zuzana Forgáčová – dcéra trenčianskeho župana Imricha Forgáča a Kataríny Zrínskej. K Zuzaninmu životu sa v krypte píše: *„Ako päťnásťročnú ju v roku 1597 vydali za Františka Révaya. Ich spoločný život však nebol šťastný, najmä kvôli Františkovmu hrubému správaniu.“*

Po deviatich rokoch bezdetného manželstva začal Zuzane dvoriť rodinný priateľ Peter Bakič, ktorý ju v roku 1607, po žiarlivostných scénach manžela, uniesol na Plavecký hrad. František Révai sa pokúsil manželku dostať späť násilím, a keď to nepomohlo, Bakiča zažaloval.

Krypta pochádza zo 17. storočia, pričom v súčasnosti je identifikovaných len približne sto pochovaných v rozmedzí rokov 1794 až 1866. Jeden náhrobok je datovaný do roku 1719.

Najčastejšie tam pochovávali členov rádu františkánov, hoci niekoľko miest obsadili aj príslušníci viacerých meštianskych rodín. Zaujímavosťou je aj fakt, že pred niekoľkými rokmi tu uložili telesné pozostatky ľudí, ktorí boli pôvodne pochovaní pod františkánskym Kostolom sv. Kataríny Alexandrijskej (Katarínka) pri Dechticiach v okrese Trnava.

Čo ukrývajú trnavské kostoly?

Trnavské podzemie ukrýva aj ďalšiu kryptu pod Katedrálou sv. Jána Krstiteľa (Univerzitný kostol). Vchod sa nachádza uprostred svätyne. V roku 1700 bola do dlažby vložená kamenná doska, ktorá mala pripomínať zásluhy rodiny Esterházyovcov, no v roku 2006 pri otvorení hrobky praskla. Odvtedy je provizórne nahradená drevenou doskou.

V krypte je uložených množstvo telesných pozostatkov kňazov, ale stali sa aj miestom odpočinku rodiny palatína Esterházyho, ako aj všetkých kňazov – jezuitov, ktorí pôsobili v katedrále. V krypte je pochovaný jezuitský kňaz, misionár a mučeník Ján Simonides.

V 20. storočí však bola krypta zničená, hrobky v 60-tych rokoch zdevastovali.

> Je to už niekoľko rokov, kedy sme s prehliadkami začali a od začiatku mali veľký úspech.“

Páchateľov našli a usvedčili, no v krypte ostali nenávratne zničené vzácne sarkofágy rodiny Esterházyovcov a časť ostatkov bolo znesvätených.

Na stránke pohrebnictvo.sk sa spomína ku kryptám: *„Krypty sa nachádzajú takmer pod všetkými trnavskými kostolmi. Hrobky sú napríklad v Bazilike sv. Mikuláša, v Kostole sv. Anny, rovnako tak u františkánov v Kostole sv. Jakuba. V minulosti sa dokonca tradovalo, že trnavské krypty sú pod zemou prepojené. O tom, či to tak naozaj je, sa presvedčíme niekedy v budúcnosti.“*

Ku kryptám sa vyjadrila aj historička Emília Valachovičová: *„Názov krypta pochádza z latinského slova a znamená skrytá. V ranokresťanskom období sa museli prví kresťania skrývať so svojou vierou v podzemí v katakombách.“* Tam sa spoločne modlili, slúžili bohoslužby a pochovávali svojich blízkych. V ranom stredoveku mal každý kostol pod svätyňou kryptu, kde boli uložené ostatky svätých alebo aspoň relikvie svätca, ktorému bol chrám zasvätený.

Pietne miesta sú verejnosti prístupné

Neskôr sa krypty rozšírili aj do zvyšných častí kostola a miesto odpočinku v nich našli nielen svätci, ale aj panovníci, významné cirkevné osobnosti, rehoľníci a neskôr i členovia náboženskej obce. Krypta je podzemný priestor pod chrámom alebo v jeho tesnej blízkosti, určený na pochovávanie veriacich. Trnava je mesto, kde si viacero rádov založilo vlastný kostol a k nemu prislúchali aj krypty.

Klarisky, františkáni, uršulínky i jezuiti mali krypty pod kostolmi. Okrem nich máme ešte kryptu, do dnešných čias neprebádanú, pod kostolom sv. Mikuláša, kde boli pochovaní arcibiskupi pôsobiaci v Trnave od 16. do 19. storočia.

V kryptách pochovávali členov rádov, ktoré v meste pôsobili a cirkevných hodnostárov. Emília Valachovičová ozrejmuje históriu jednej z nich: *„V krypte pod františkánskym kostolom sv. Jakuba boli pochovaní Trnavčania po veľkej epidémii a vtedy bolo zahrabané aj nižšie podlažie krypty a začalo sa užívať vyššie poschodie, ktoré je dnes aj verejnosti prístupné.“*

Mesto Trnava takmer každoročne organizuje v nedeľu pred Sviatkom všetkých svätých prehliadky krýpt. Tento rok sa neuskutočnia z dôvodu opatrení proti šíreniu koronavírusu.

K prehliadkam Emília Valachovičová dodáva: *„Súčasťou prehliadky býva výklad sprievodcu alebo inej osoby. Je to už niekoľko rokov, kedy sme s prehliadkami začali a od začiatku mali veľký úspech.“* Ľudí láka najmä možnosť nahliadnuť do bežne skrytých priestorov. Nie je bežné vybaviť si vstupy do všetkých krýpt.

Kryptu pod františkánskym kostolom môže navštíviť široká verejnosť bez predchádzajúcej objednávky, a to každý rok, týždeň po Sviatku všetkých svätých po večernej svätej omši.

Karner slúžil ako úložisko na kostrové pozostatky

Karnery vznikali ako súčasť farských kostolov. Ako prvý, hoci nepriamy dôkaz trnavského karneru, nájdeme v skorých písomných zmienkach o farskom kostole, ktoré pochádzajú z rokov 1211 a 1212. Išlo o dvojpodlažnú stavbu kruhového pôdorysu s kaplnkou a kostnicou.

Jej vnútorný priemer bol 6,5 m a vonkajší priemer 8,5 m. Podzemné podlažie vymurované z kameňa je z väčšej časti zachované.

> „Do niektorých sa dá však bežne dostať v rámci návštevy niektorých podnikov.“

Dosahovalo výšku zhruba 6,5 m a zaklenuté bolo klenbou dosadajúcou na stredový pilier.

Nadzemné podlažie tvorila kaplnka. Tá mala na východ orientovanú apsidu (svätyňa s oltárom). Predpokladá sa, že bola murovaná z pálených tehál s prímesou obilných pliev.

Vznik tohto typu architektúry súvisí so zapĺňaním cintorínov. Kvôli ďalšiemu

Časť priestorov, ktoré boli určené na ukladanie mŕtvych.

využívaniu boli ľudské pozostatky vybrané a uložené v jednom symbolickom hrobe – podzemné podlažie karnera. Trnavský karner je pietnym úložiskom tisícok kostrových pozostatkov obyvateľov románskej Trnavy.

Počas hĺbenia základov svätyne kostola v 14. storočí náhodou narazili na podzemné murivo. Smer základovej ryhy musel byť z toho dôvodu improvizovane skorigovaný. Dôvody zániku však nie sú známe.

Sprievodca Slavomír Dzvoník približuje význam kostníc: *„Karner je románska stavba kruhového charakteru s apsidou. Priemer je približne 8-9 m, závisí od hrúbky múru. Karner bol umiestnený na cintoríne v blízkosti románskeho kostola, ktorý už neexistuje.“*

Pôvodný karner mal nadzemnú nezachovanú časť, ktorá slúžila ako pohrebná kaplnka a podzemnú časť – kostnicu, ktorú môžeme vidieť. Zachovaná časť je najstarším murovaným objektom, ktorý sa zatiaľ v Trnave našiel.

„Nevieme presnejšie datovať obdobie vzniku tohto objektu, každopádne najneskôr v 14. storočí objekt ako taký zanikol,“ dodáva

Zachovaná časť karneru je zakrytá a zabezpečená.

Graficky znázornený prierez pôvodného karneru.

Pôvodný oporný pilier v strede kostnice možno rozpoznať voľným okom.

Medzi výklenkami na pochovávanie sú krátke vzdialenosti.

Hrob, kde je uložené telo Zuzany Forgáčovej. Vedľa hrobu je aj tabuľa s krátkym textom.

Slavomír Dzvoník. Nadzemná časť sa používala ako pohrebná kaplnka, slúžila na zádušné omše.

„Názov krypta pochádza z latinského slova a znamená skrytá."

Podzemná časť slúžila na uloženie kostí z cintorína, ktorý sa nachádzal v oblasti dnešného kostola sv. Mikuláša.

Nevie sa, koľko kostrových pozostatkov je v kostnici, každopádne aktuálna výška vrstvy kostí je viac ako tri metre. Výška kostí bola väčšia, avšak stáročiami rozkladu sa vrstva stenčila.

Je Trnava pod zemou prepojená?

„O tajných chodbách neviem. Asi preto, že sú tajné. Isté je, že pod starou Trnavou, respektíve pod domami sú nádherné pivnice a pod kostolmi krypty, ktoré, bohužiaľ, nie sú bežne prístupné. Do niektorých sa dá však bežne dostať v rámci návštevy niektorých podnikov," približuje Slavomír Dzvoník. Podľa neho je pod historickým centrom Trnavy ešte veľa schovaného.

Emília Valachovičová vysvetľuje: *„Otázky o mýtoch súvisiacich s podzemím dostávam často. Podporil ich prvoaprílový žart Trnavských novín pred niekoľkými rokmi, kedy vyšli s článkom o pláne mesta vybudovať podzemný cyklochodník vedúci od Západoslovenského múzea do Bieleho Kostola."*

V stredoveku boli všetky domy v meste podpivničené. Pivnice slúžili na uskladňovanie úrody, tovaru pre majiteľov domov a často boli medzi sebou poprepájané kvôli požičiavaniu úrody či prenájmu.

V tomto vzájomnom prepájaní pivníc niekto videl skrytú tajnú chodbu. Je viacero dôvodov, prečo to však nemôže byť pravda. Základným sú peniaze. Trnavčania by nechceli, aby pivnice slúžili aj ako chodba a ktokoľvek by sa mohol dostať k ich zásobám.

Technická vyspelosť v stredoveku navyše nebola na takej vysokej úrovni, aby ľudia dokázali vybudovať technicky a organizačne náročné chodby. V tejto dobe sa viac spoliehali na budovanie obranného systému na povrchu.

Autor: Daniel Bíro
foto: autor

WEBINÁR
AKO SOM VOZIL NÓROV
25. 11. (STREDA)
SETRA
KH 68032
VIAC INFO NA FB INSPIRE ACADEMY